5776
תשרי
תשע"ו
סג א

קובץ לחיזוק ההתקשרות

קובץ
ראש השנה

יוצא לאור ע"י תלמידי ישיבת
"תומכי תמימים ליובאוויטש המרכזית"

770 איסטערן פארקוויי ברוקלין, ניו־יורק
שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים וחמש לבריאה

בהכנת קובץ זה הסתייענו רבות ברבנים החסידים שיחיו, שבחפץ לב ובמאור פנים שיתפו אותנו בזיכרונותיהם ובמאורעות מיוחדים בהם נכחו במשך השנים, מסרו חומרים לפרסום והגיהו את הדברים:

הרב **ישראל־צבי גליצנשטיין**, הרב **מנחם־מענדל גרונר**, הרב **מאיר הארליג**, הרב **מנחם וולף**, הרב **אלי' וולף**, הרב **מיכאל־אהרן זליגסון**, הרב **אליעזר זקליקובסקי**, הרב **שלמה זרחי**, הרב **שלום־דובער לוין**, הרב **מאיר פלוטקין**, הרב **מנחם מענדל פעלער**, הרב **יוסף־יצחק קסלמן**, הרב **צבי־הירש ראסקין**, הרב **אסף שפיגל**

תודתנו נתונה גם לרב **יצחק־יהודה הולצמן** ולשבועון 'כפר חב"ד'

ב"ה

פתח דבר

אחינו תלמידי התמימים,
שלום וברכה!

הַקְהֵל אֶת הָעָם הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים וְהַטַּף
לְמַעַן יִשְׁמְעוּ וּלְמַעַן יִלְמְדוּ, וְיָרְאוּ אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם

"ברוכים הבאים בשם השם" לקהל תלמידי התמימים שנקהלו ובאו לחוג את חודש תשרי - השביעי, המושבע והמשביע - בצילא דמהימנותא, להשתטח על ציונו של נשיא־דורנו הוד כ"ק אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, להתפלל בבית־הכנסת שלו, וללמוד בבית־מדרשו במשך ימי חודש תשרי דשנת הקהל.

עם פרוס שנת תשע"ו מוגש בזה קובץ ראש השנה (א־סג) לעורר ולחזק את אור וחום ההתקשרות לנשיאנו, לתורתו ולהוראותיו.

יודעים אנו ובטוחים, חשים ומרגישים בגילוי מדי יום ביומו, אשר "לא עזב ולא יעזוב הרועה את צאן מרעיתו", ומדי שנה ושנה ווערט ער נאך מער לעבעדיקער, נאך מער שטארקער, און נאך מער אקטיוו; אך מאידך, גוברים הגעגועים על שלעת הזו עדיין איננו זוכים לראות פני קודש הקודשים.

♦

בקובץ שלפנינו:

א. **"דבר מלכות"** - מכתב הרבי בכתב־יד קדשו בחודש אלול השי"ת אל ר' שלום ע"ה חסקינד עם ברכות לקראת השנה החדשה.

ב. **"יודעי תרועה"** - תיאור מקיף וראשוני מסוגו על מעמד ה'תקיעות' של כ"ק רבינו. התיאור נכתב על־פי עדויותיהם ובהגהתם של מספר רב של חסידים שהשתתפו במשך שנים רבות ב'תקיעות', הטו לבם, אזנם ועיניהם לראות ולקלוט את המראות, ושיתפו אותנו בהם על־מנת שיועברו לדור אשר לא זכה לראות ולשמוע. וזאת למודעי: בהיות שעד עתה טרם נכתב על הנושא כיאות, וגם בבמות שונות בהן עסקו בנושא זעיר פה וזעיר שם לא דייקו כלל בפרטי המאורעות, ערכנו עבודה מאומצת בכדי להביא תיאור מקיף ומדויק ככל הניתן, בהגהתם של בעלי שמועה ויודעי העתים במחיצת רבינו. עם־

זאת, שגיאות מי יבין וייתכן שנפלו אי־אלו אי דיוקים בפרטי ההנהגות בשעת התקיעות.

ג. **"בבירת ליובאוויטש"** - יומן מרתק ורווי גילויים מחודש תשרי תש"כ אצל רבינו, שנכתב על־ידי הרב **אברהם־חנוך** ע"ה **גליצנשטיין**, וזכה להגהתו המפורטת של הרבי. היומן פורסם בחודש תשרי תשכ"א, וכעת אנו מפרסמים את כולו, לצד צילומי ההגהה של הרבי (חלק ראשון).

ד. **"ותשפיע"** - סקירה מפורטת של מעמדי ה'תשליך' מלאי ההוד במחיצת רבינו למן שנות הגעתו לחצי כדור התחתון, מלווה בסיפורים ופנינים מיוחדים נדירים.

ה. **"רגשי קודש"** - רשמי ביקור נלבבים ורוויי רגש שהעלה על הכתב הרב **יעקב־יוסף** ע"ה **רסקין** מחודש תשרי תשט"ז, בו נסע לראשונה לכ"ק רבינו (חלק ראשון).

ו. **"ימי בראשית"** - רשימה מיוחדת ומלאת גילויים מימי ראש־השנה תיש"א, השנה הראשונה לנשיאות הרבי, שנכתבה על־ידי הרב **צבי־הירש** ע"ה **גאנזבורג**, מהמתעסקים בהוצאת והדפסת שיחותיו של הרבי.

♦

הננו מלאים תקוה וביטחון, אשר במהרה ממש נזכה להתראות עם אבינו רוענו כ"ק רבינו נשיאנו, ויגאל אותנו מהגלות המר ויקהילנו ויוליכנו קוממיות לארצנו תיכף ומיד ממש, ועוד בחודש החגים הזה נזכה לראות מלך ביופיו, בעבודת הקודש של רבינו נשיאנו, מתוך שמחה הכי מלאה, בגאולה האמתית והשלימה.

ועד תלמידי התמימים העולמי

שלהי אלול תשע"ה

ברוקלין נ.י.

דבר מלכות

מכתב שכתב הרבי בכתי"ק בחודש אלול השי"ת אל ר' שלום חסקינד
עם ברכות לקראת השנה החדשה

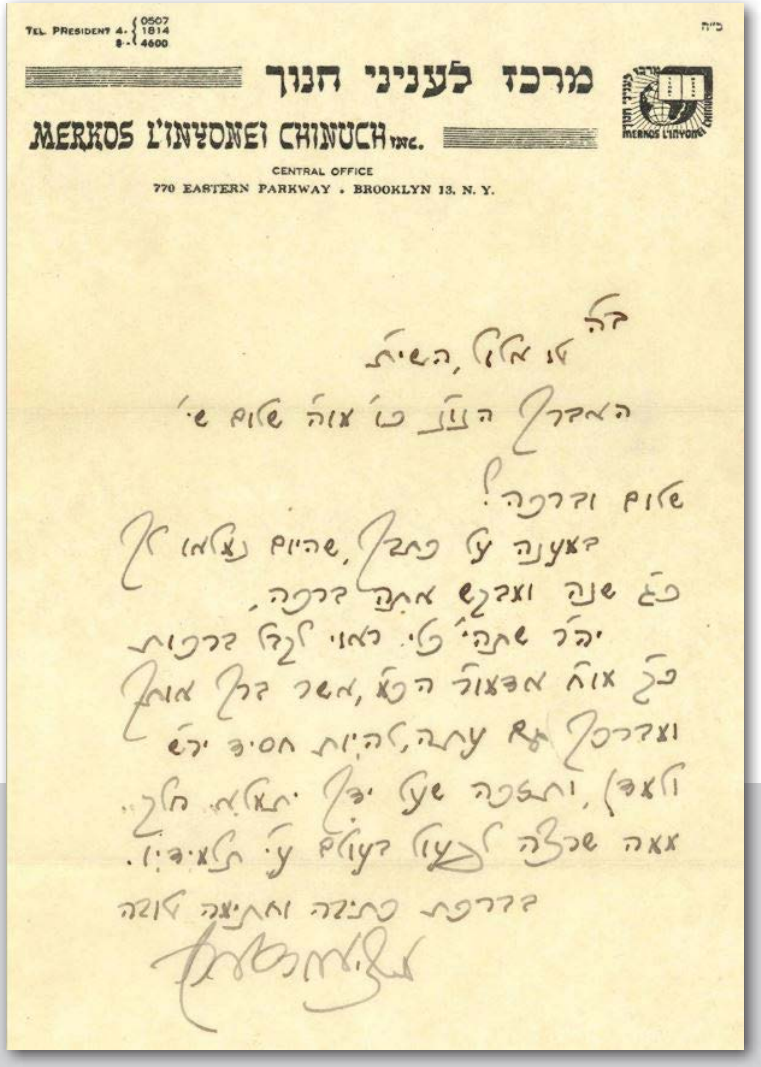
TEL. PRESIDENT 4-0507 / 1814 / 8-4600

כ"ה

מרכז לענייני חנוך

MERKOS L'INYONEI CHINUCH INC.

CENTRAL OFFICE
770 EASTERN PARKWAY • BROOKLYN 13, N. Y.

בס"ד

לר מלוי, הנשיא

המדרש הנכבד מר אוה שלום ש'

שלום וברכה!

בתענה על כתבך, שהיום נצאו לך
כל שנה ובכלל אתה ברכה.
יה"ר שתהי' לי. כאוי לגל ברכות
בכל אות מבצור הכא, אשר בכל אותן
ובברכה גם עתה, להיות חסיד ירא
ולאבן, ותעבה שעל ידן יתאלה חלב..
אאה שבלה לעזר בעולם ע' תלאיבו.
בברכת כתיבה וחתימה טובה

מנחם מ"מ שניאורסון

יודעי תרוע
באור פניך יהלכון

תיאור מקיף וראשוני מסוגו על המעמד הנשגב של ה'תקיעות' אצל כ"ק רבינו, לצד סקירת המאורעות בעת ה'תקיעות' לאורך השנים

זכאה חולקיהון דצדיקייא דידעין לכוונא רעותא לקמי מאריהון, וידעין לתקנא עלמא בהאי יומא בקל שופרא, ועל דא כתיב אשרי העם יודעי תרועה, יודעי ולא תוקעי. בהאי יומא בעי עמא לאסתכלא בבר נש שלים מכלא, דידע ארחוי דמלכא קדישא, דידע ביקרא דמלכא, דיבעי עלייהו בעותא בהאי יומא, ולזמנא קל שופרא בכלהו עלמין, בכוונה דלבא, בחכמתא, ברעותא, בשלימו, בגין דיסתלק דינא על ידוי מן עלמא זהר פרשת ויקרא

האמור לעיל קשור גם עם סיפור כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו אודות הנהגתו של אדמו"ר הצ"צ – שבראש השנה היה מנהיג "סדרים" ("פאריאדקעס") בפטרבורג! . . דהנה, ראש השנה קשור עם כללות הנהגת העולם כולו, כולל מלכי אומות העולם כו' ("ועל המדינות בו יאמר"), ולכן, בראש השנה היה נוהג אדמו"ר הצ"צ . . להנהיג "סדרים" בנוגע למלכי אוה"ע! (שיחת ער"ה תשמ"ג)

ומכיון שבעל התוקע הוא 'סרסר' (ממוצע) בין הקב"ה לבנ"י, על־כן צריכים להיות בו שני העניינים: מצד אחד דרוש קול שופר של בהמה דווקא, אשר זה מעורר את הביטול של עצם הנפש הפועל את ה"תמליכוני עליכם", העצם שלמעלה; אולם, זה צריך להימשך בפנימיות, שהביטול אל המלך יחדור בכל הכחות, ולכן בעל התוקע צריך להיות כזה ש"ידע ארחוי דמלכא קדישא", "דידע ביקרא דמלכא" וכו' עם כל הפרטים המנויים בזוהר, אשר אלו הם הכחות שלמעלה, ועי"ז הוא ממשיך את עניין המלכות לבנ"י בפנימיות, שיחדרו את כל כוחות נפש האדם פה למטה . . ולכן לא נאמר "תוקעי תרועה", כי אם "**יודעי תרועה**" (שיחת ש"פ ראה תשל"א)

ב770 של מעלה "כל יום – הוא יום". כל חג ומועד נושאים עמם אויר שונה, ייחודי. וימי הרחמים והסליחות, משרים אוירה רצינית, המורגשת היטב. באי בית חיינו הבחינו בנקל בשינוי בפניו הק' של הרבי, מדי שנה בהתקרב ה'ימים הנוראים'.

במוצאי שבת סליחות, כש770 'שאקלט זיך', לאחר אמירת לחיים וריקודים בלתי פוסקים של "רחמנא דעני", נכנס הרבי לאמירת הסליחות, ואף כאשר הקהל מנגן את ניגון הקפות המנוגן בשמחת־תורה (לא ניגונו של הרלוי"צ), הרבי הולך כשפניו הק' חיוורות מאוד (למרות הנגינה השמחה) ונסוכה עליהן רצינות עמוקה, החודרת היטב בפנימיותו של כל אחד ואחד מהנוכחים.

וכן בכל אותם ימים. הכול יודעים שבימי חודש אלול הרבי אינו מקבל ל'יחידות' פרטית, ובאותם הימים אף מרבה בנסיעות לציון הק'. הדבר ניכר גם בשיחות הקודש שנאמרו באלול,

וב'מכתבים כלליים' שיצאו בחודש זה. אלה הם ימים רציניים ומשמעותיים.

אין אתנו יודע עד מה, אולם אם לאורך ימות השנה לא הבחינו החסידים בדרך־כלל ב'בעל־שם'סקע הנהגה' של הרבי בגילוי וברבים, הרי שבחגי תשרי, הכול ראו בגלוי ובמוחש כי הרבי נמצא למעלה, פועל גדולות ונצורות. "סדרים בפטרבורג"!

השיא, היה בעת המעמד הנורא והקדוש של ה'תקיעות', אשר נחרת היטב בלבו של כל אחד ואחד שנכח בו אי פעם.

כבר זמן רב קודם התקיעות, המתיחות בתוך ה'זאל' אדירה. על פניו הק' של הרבי ניכרים מתח מיוחד ורצינות עזה, אותם חש כל מי שעמד במקום. הרבי כבר נמצא בעולם אחר.

פעם שאל הרבי בהתועדות, מדוע את קריאת 'עקידת יצחק' ביומו השני של ראש־השנה מסיימים במילים "וְאֶת תַּחַשׁ וְאֶת מַעֲרָכָה", מה הקשר לכאורה בין מילים אלו לראש־השנה? והרבי ענה שהמילה "מַעֲרָכָה" היא ראשי־תיבות של "מלך על כל הארץ", וזו ההכנה לתקיעת שופר. כאשר היו קוראים פסוק זה, ביום השני של ראש השנה, הרבי היה כבר מתרומם מכסאו הק', לוקח את השופרות והסידורים בזריזות גדולה, ומתחיל לצעוד בצעדים מהירים לעבר הבימה לקראת אמירת הקדיש שטרם ההפטרה (ביום השני של ראש־השנה נהג הרבי לומר קדיש על גיסתו מרת שיינא הי"ד), באותם רגעים היו פניו מאוימות מאוד, נשימתו של כל מי שראה את המחזה העילאי – נעתקה. את אותו ציור, בלתי ניתן לבטא במילים.

ההכנה לתקיעות – מַעֲרָכָה. "מלך על כל הארץ"!

עומדים צפופים

מובן, שכל חסיד וחסיד שאף לעמוד מה שיותר קרוב לבימת קריאת התורה, בה יעמוד הרבי בעת מעמד ה'תקיעות', ולראות את עבודת הקודש היטב. על־כן, כבר משעות הבוקר המוקדמות (והיו אשר הגיעו כבר בשעות הלילה המוקדמות..) 770 מלא למדי בחסידים אשר באו על מנת לשמור היטב על מקום טוב, ממנו יוכלו לחזות בזיו פניו הטהורות של הרבי בשעת ההפטרה והתקיעות.

הדוחק בעת התפילה עצום, והצפיפות איומה, במיוחד ברחבה שלפני בימת הקריאה, עליה עמד הרבי: אם הגביה מי מהעומדים את רגלו, יכול היה למצוא שכבר אין לו להיכן להשיבה. והבגדים רטובים וסחוטים; אבל למי אכפת מכל אלו בשעה שזוכים לראות את פני הקודש בשעת 'בנין המלכות'. כלום יש נתינת מקום למציאות החומרית בזמן נעלה כל־כך, בו מרגישים במוחש את המשכת עצמותו ית' והמשכת מלכותו לכולהו עלמין?...

מפעם לפעם גלי האנשים נעים ונדים; מיטלטלים לצד אחד, ובחזרה – כמקשה אחת – לצד השני.

אולם ברגע בו הרבי מתחיל לצעוד לעבר הבימה למפטיר, כמו בדרך נס נפער שביל בתוך גוש הקהל הצפוף שנראה היה אשר אין לו לאן לנוע. הרבי צועד, וכולם חשים כי איננו 'כאן', כמו אינו נמצא בעולם הזה. גם הטלטלות

שהקהל העצום חווה לאורך כל התפלה פוסקות באורח פתע, איש לא זז עוד. מעתה, את אף אחד לא מעניינים ענייני נוחות, המבוקש היחיד – לצפות ברבי ולא לאבד אף רגע.

הרבי צועד בהליכה מהירה מאוד (עד־כדי־כך שהמזכירים ממש 'רצו' אחריו) כשבידיו השופרות, עטופים במטפחות, ובחיקו מספר ספרים (סידורו הק' [ובשנים מאוחרות יותר – מחזור], סידור עם דא"ח וסידור האריז"ל, אותם היה פותח לעתים בעת מעמד ה'תקיעות') ומאחוריו צועדים המזכירים המחזיקים את החבילות בהן ארוזים היו הפ"נים, ויעמדו על הבימה בשעת התקיעות [כן היה גם בכניסתו לתפילת שחרית – הרבי נכנס כשבידו כל הנ"ל, ומאחוריו המזכירים עם הפ"נים].

מפי חסיד מהימן שניחן בחוש אבחנה חד במיוחד והקפיד לעקוב היטב אחר תנועותיו הק' ואורחותיו של הרבי (שמו שמור במערכת) שמענו, כי באחת השנים הבחין, כאשר הרבי חזר מה'תקיעות' למקומו, שהרבי לקח בצמוד לסידורו ספר תניא קטן, שהודפס באותם ימים באחת ממדינות

ענני – במרחב

לקראת ראש־השנה תשל"ט, לאחר שבשמע"צ הקודם התרחש האירוע הבריאותי, ביקשו המזכירים והגבאים להטיל הגבלות מסוימות בקשר להשתתפות הקהל בתפילות ובתקיעות.

אולם בהתועדות מוצאי־שבת פרשת ניצבים דיבר הרבי על־כך, ואמר שבמשך כל התפילה יכולים אכן ללכת לבתי־כנסיות אחרים (המדובר היה על תושבי השכונה שהתפללו בדרך־כלל בבתי־כנסיות אחרים, אך לתקיעות הקפידו לבוא ל770 ולשמעם מהרבי) אולם באשר לקרה"ת, מפטיר ותקיעות יבטלו כל הגבלה, וכל הרוצה יכנס:

"אינני יודע איזה תוכניות מתכננים – הרי בהנוגע לעניינים שקשורים לגבאים, מכירת מקומות וכו', אינני מתערב, זה תפקידם; אך דבר פשוט הוא שלקריאת־התורה, מפטיר, תקיעות דמיושב יאפשרו לכולם להיכנס בלי הגבלה כלל, הן ביום ראשון של ראש־השנה הן ביום שני של ראש־השנה.

ודבר ברור הוא שכל הנכנסים יעשו זאת מתוך מנוחת הנפש ומנוחת הגוף, ללא כל דחיפות, וללא כל עניינים שהם היפך הסדר דקדושה וגם היפך הבלתי־סדר דקדושה.

נדרש אמנם ה"ענני במרחב י־ה" שמרחב העצמי נמשך למטה, למטה מעשרה טפחים – אבל עניין זה צריך להיות ללא דחיפות, וללא תפיסת מקומו של הזולת כו', שהרי "אין אדם נוגע" בדבר השייך לזולתו ובפרט שישנו מספיק מקום לכל אחד ולכולם, ולכן דבר פשוט הוא שיאפשרו לכולם להיכנס...

ועוד קודם קריאת התורה יהיה אפוא ה"מרחב" כאן למטה, ובאופן ש"משתחווים רווחים" – דבר שימהר וימשיך בקרוב ממש את "עשרה ניסים נעשו לאבותינו בבית־המקדש" כולל הנס ד"עומדים צפופים ומשתחווים רווחים" בקרוב ממש בביאת משיח־צדקנו".

ערב, וכשנעמד על־יד הסטנדר, הכניסו בכיס מכנסיו השמאלי!

השליח הרה"ח ר' **בערל בוימגרטן** ע"ה כתב פעם לרבי כי הוא משתוקק לקבל אישור להיות אצל הרבי בשעת התקיעות. הוא מקבל את זאת שבשאר חגי תשרי יהיה במקום השליחות – כתב – אולם מבקש כי הרבי יתיר לו לבוא אך לראש־השנה ולשמוע את התקיעות מהרבי. הרבי ענהו: האמן לי שבשעת התקיעות אני חושב על השלוחים יותר מאשר על אלו שנדחקים סביב הבימה...

טרם קריאת התורה, היה הגבאי ר' **משה פנחס כץ** מודיע ומבקש אשר ישמרו על הסדר, ולא יעמדו על הספסלים והשולחנות, כשאת הכרזתו היה מסיים: **"מ'זאל וויסן וואו מען שטייט, און פאר וועמען מ'שטייט"** [יש לדעת היכן עומדים **ובפני מי עומדים**].

אל הנער הזה...

שעת קריאת ההפטרה של 'תפלת חנה' ביומו הראשון של ראש־השנה, הייתה תמיד מרטיטה. הרבי קראה בהטעמה מיוחדת, וברוב השנים מתוך בכי עז, כשבתום קריאת ההפטרה הטלית ממש רטובה – –

היו שנים שהדברים הגיעו עד כדי כך שלא הייתה ולו מילה אחת בהפטרה שהרבי אמר מבלי לבכות, בכי המרעיד כל נים בקרבו של כל חסיד הנוכח בעת ההפטרה ב770, מעורר לתשובה.

וכך מתאר את קריאת ההפטרה הרב **מ"מ וולף**, ביומנו משנת תשכ"ה:

"הרבי מברך את ברכת המפטיר שבתחילה נשמעה בקול חרישי, קול חלוש. דממה באולם. כולם קשובים לקול הנפלא העוטף את הציבור במעטפת רצינות, קול דודי דופק בלבבות "שובו שובו".

"ולפתע, קול בכי חזק, הולך וגובר מרגע לרגע, יללות פורצות בעוצמה מלבת לבו של הרבי, וחודרות ובוקעות את כל המסכים. כך כמה דקות. הרבי מנגב דמעותיו בטליתו ושוב פורץ בבכי חסר מעצורים. מתאמץ בכל הכוחות להתגבר על הדמע, קפיצת שפתיים, ושוב בוכה בקול דק שנעשה גבוה והולך ומתעצם.

"קול הבכי מתערבב עם מילות ההפטרה. קשה לעקוב אחרי המילים הבוקעות מתוך גרונו. והנה גובר הבכי ועם זאת הקול מתבהר והתיבות "ותתפלל חנה" נשמעות היטב־היטב בהיגויין, ושוב מסתלקת בהירות־המילים ונדחקת בנימה עדינה של מיתרי־הקול לעומת הנהי והבכי...

""חנה למה תבכי... הלא אנוכי טוב לך מעשרה בנים... אל הנער הזה התפללתי", המילים מהדהדות בחלל האוויר וחודרות עמוק עמוק בחדרי לב ובטן...".

יש לציין, שאת השיחות המיוחדות בהן הרבי דיבר על הפטרת חנה, אמר הרבי גם תוך בכיות עזות...

עומדים בעזרה

בשעת התקיעות, מלבד המזכירים,

הגבאים, ה'מקריא' (עד פטירתו – ר"ש לויטין), בעל התוקע בתקיעות 'מעומד' (ר"מ טננבוים שלימים נעשה גם ה'מקריא') השליח־ציבור בתפילה, ורוכשי זכות ה'הגבהה' (שזכו לעמוד בסמיכות ממש לרבי משני צדי הבימה ולאחוז את ספרי התורה), היו עומדים סביב הבימה גם הזוכה בגורל מארץ־הקודש והחסידים שהגיעו מ'המדינה ההיא' – רוסיה.

העולים לתורה בקריאת התורה שקדמה לתקיעות היו אותם שעמדו בהמשך על־יד הבימה, כאשר לאחר עלייתם נשארו לעמוד בצידי הבימה.

הסדר לפיו החסידים שיצאו "מאחורי מסך הברזל" עומדים במקום, החל בשנת תשכ"ה. היה זה זמן קצר לאחר הגעתם של הרה"ח ר' **מענדל פוטרפס** ור' **אשר ששונקין** מרוסיה, כאשר לאחר שהגיע הרבי לבימה, בטרם עלותו לתורה, ביקש כי הם יעמדו לידו. טרם קריאת ההפטרה הביט הרבי לצדדיו ולאחוריו, וביקש כי ר' מענדל ור' אשר יצטופפו יותר.

בשנת תשכ"ו, אחר ההפטרה, שאל הרבי אם ר' אשר ישנו, וביקש שיעמוד על הבמה. ר' אשר התמהמה מלעלות, ולאחר סידור השופרות והמטפחות שוב שאל אם הוא ישנו, ואחר החל את סדר התקיעות.

בשנת תשכ"ז, כבר הורה הרבי שלאורך כל התפילות יעמדו החסידים שיצאו מרוסיה סביבו, ובפרט בעת ההפטרה ותקיעת שופר. לפני קריאת־התורה הכריזו שכל היוצאים מרוסיה יעמדו על הבמה ובשני ימי ראש השנה, קודם התקיעות, הביט הרבי סביבו לראות שאכן כולם נמצאים במקום. ביום השני, כאשר ראה שלא כולם עומדים על הבמה החל להביט לכל הצדדים ולחפשם. לאחר אמירת

הפ"נים

הפ"נים שעמדו לפני הרבי בשעת התקיעות ארוזים היו בנייר חום וכרוכים בחוט חזק, כמעין חבילות מרובעות וסגורות.

הפ"נים, הועמדו כבר לאורך תפילת שחרית על שולחן קטן שהוצב על־יד הסטנדר של הרבי.

בתוך החבילות היו מכתבים שונים שהתקבלו לאורך השנה החולפת, ואין אתנו יודע עד מה באשר לסיווגם.

לאורך השנים, הפ"נים היו נארזים על־ידי המזכירים בליל ראש־השנה בחדרו הק', על־פי הדרכות מיוחדות של הרבי, ואילו בשנים האחרונות היו נארזים מכבר על־ידי מכונה שדחסה אותם בתוך החבילה, עקב הכמות הרבה.

הפ"נים שהרבי קיבל בערב־ראש־השנה, נשארו על שולחנו הק' בערימות מסודרות. ואילו גם בחבילה שהרבי היה לוקח עמו לאהל היו פתקים שהתקבלו במהלך השנה.

זמן מה טרם הגיע הרבי לשריפת חמץ בערב־פסח, שלח הרבי לשריפה את לולבו מחג הסוכות ואת חבילות הפ"נים שהחזיק לפניו בעת התקיעות, ארוזות כפי שהיו בראש־השנה.

הפסוקים, אמר הרבי שגם בניהם של העולים מרוסיה יעלו, והורה כי ר' **בערל פוטרפס** ור' **מרדכי חן** יעלו לבמה, כאשר הוא מחפשם בקרב הקהל. משהתמהמהו מלעלות אמר הרבי בחריפות: "אם אינם רוצים להגיע אליי, אלך אני אליהם...", כאשר ראה את ר' בערל פוטרפס, קראו באצבעו לעלות. כל אותה העת היה ניכר כי הרבי אינו שבע רצון מהעיכוב בעלייתם לבמה.

גם בשנים הקרובות, הרבי ביקש שהעולים מ'המדינה ההיא' יעמדו סביבו על הבמה, וכאשר מישהו מהם נעדר, חיכה עד שיעלה.

כן נמשך הסדר לאורך השנים הבאות – אשר אלו שיצאו מאחורי מסך הברזל עמדו על הבמה, ומשהתרבו העולים, הרחיבו את הבמה על־ידי הוספת חלקים נוספים.

בנין המלכות

כשהסתיימה ההפטרה, הרבי הסתובב והורה למזכירים להניח את חבילות הפ"נים על פינות הבמה, ולאחר מכן התחיל סדר העבודה השמימי.

שלושה שופרות עמדו לפני הרבי בשעת התקיעות. השופר האחד – של כ"ק **אדמו"ר הצמח־צדק**, צבעו בהיר בנגיעת שחור; השופר השני – של כ"ק **הרלוי"צ**, אביו של הרבי, בו היה תוקע כ"ק **אדמו"ר המהר"ש**, הידוע בכינויו 'השופר השחור'. במשך שנים תקע הרלו"י בשופר זה, כשלאחר הסתלקותו, בכ"ף מנחם אב תד"ש, העבירה אותו הרבנית חנה לידי הרי"י רסקין ע"ה, שלבקשת הרבי שלחו אליו בשנת תש"י; השופר השלישי – של כ"ק **אדמו"ר הריי"צ**, צבעו לבן וקימוריו פשוטים וחלקים. שופר בהיר נוסף שהיה בידי הרבי, אך לרוב לא עמד לפניו בשעת התקיעות – גם הוא של **הרלוי"צ**, שעבר מסע תלאות והשתמר בדרך פלאית עד שהגיע לידי הרבי.

לאחר המאורע בשמע"צ תשל"ח, ביקשה הרבנית הצדקנית חיה־מושקא נ"ע, כי ישיגו שופרות נוחים וקלים יותר בהם יתקע הרבי. לנוכח בקשתה, נשלחו אל הרבי שני שופרות מארץ הקודש, שעברו עיבוד המקל את התקיעה בהם, ובהם תקע הרבי במשך שלוש שנים, מתשל"ט ועד תשמ"א.

מלבד השופרות, הגיע הרבי ל'תקיעות' כשבידו גם שלוש מטפחות – מטפחת לבנה גדולה, מטפחת נוספת – אדומה – המיוחסת לאדמו"ר הצמח צדק, ועוד מטפחת לבנה שהתחדשה משנה לשנה (ויש אומרים שעליה בירך שהחיינו). [במשך השנים אירע שהביא גם מטפחות נוספות].

ואז, כאשר שקי הפ"נים, השופרות והמטפחות עומדים על הבמה, החלו הרגעים העילאיים והשמימיים במהלכם עורך הרבי סדרים פלאיים במיקום המטפחות והשופרות, לעיני כל ישראל.

דממת קודש שולטת בחלל ה'זאל' ברגעים טמירים אלו, עת הרבי מניח את המטפחת הלבנה הגדולה, מעליה האדומה, ועליהן את השופרות, כשהמטפחת החדשה עוטפת ומחפה על הכל מלמעלה. הרבי מקפל את קצוות המטפחות זו־על־גבי־זו, ומשנה את סדר עמידת השופרות – מחליף בין

סדר שופרותנו

השופרות בהם השתמש הרבי בעת התקיעות במשך השנים

1. שופרו של כ"ק אדמו"ר הצמח צדק. בשופר זה תקע הרבי עד שנסדק והמשיך להביאו לתקיעות גם לאחר מכן.

2. השופר השחור של כ"ק הרלוי"צ, בו תקע שנים רבות כ"ק אדמו"ר מהר"ש. פעמים רבות תקע הרבי בשופר זה ומדי שנה הביאו לתקיעות

3. שופרו של כ"ק הרלוי"צ.

4. שופרו של כ"ק אדמו"ר הריי"צ.

5. שופר מארץ הקודש. בשופר זה השתמש הרבי בשנים תשל"ט־מ"א.

מיקומיהם, מגלה, מכסה, ושוב מגלה. שֶׁכֶל גשמי אינו יכול להשיג ולהבין את מהות המתרחש, רק ידיעת המציאות יש כאן – הכול רואים באופן גלוי כי הפעולות הנראות לנגד עיננו, רוחניות הנה, זהו זמן סגולי ומיוחד של התגלות שלמעלה מהמסכים וההסתרים הרגילים.

גם מראה סידור הפ"נים היה עילאי ומרומם כל רואהו מן ההוויה הגשמית. הרבי נשען על הבמה לצורך הזזת הפ"נים, ואף מתח את גופו הק' בכדי לסדר בקפידה את חבילי הפ"נים כך שיעמדו בדיוק בקצותיה, חבילה זו מימין, זו משמאל, והשלישית באמצע, במאמץ רב ובדיוק.

עלה אלקים בתרועה

כשסדר העבודה של סידור השופרות הסתיים, הרבי קרב אליו את השופרות וחבילות הפ"נים, הביט על שני ספרי התורה שהוחזקו משני צדיו, 'השליך' את הטלית לקדמו, כך שתכסה גם את שקי הפ"נים והשופרות, ונשען עם גופו הק' על הבימה [עכ"פ בחלק מהשנים אחז ב'עצי חיים' של ספרי התורה שעמדו מצדדיו].

באותם רגעים ארוכים, שלעתים נמשכו אף כעשרים דק' – חצי שעה [ובחלוף השנים התמעטו לזמן קצר יותר] שרר שקט מופתי ב־770. מלבד קול המאוורר, לא נשמע כל רחש בכל רחבי ה'זאל'. כולם מביטים אל מקומו של הרבי, חשים ויודעים כי אלו רגעים נשגבים ביותר.

באותן דקות מרוממות, הרבי בכה תחת הטלית, לפעמים בקול דממה דקה, ובפעמים אחרות אף העומדים מסביב שמעו את קול הבכי הטהור. לעתים היו שומעים כי הרבי מנגן

'תנועה' מסוימת, כאשר לאורך השנים הבחינו חדי השמיעה שבקרב הנוכחים כי הרבי מנגן את ניגון 'ג' תנועות' ואת 'ניגון דביקות ר"ה' לרביה"ז (את ניגון זה ניגן לפחות בשנים הראשונות), תוך בכי. באותם רגעים היו שראו כי הרבי נע תחת לטלית.

בפתע, מרים את הטלית מעל הפ"נים ומגלה את פניו הק', בוערות כרשפי אש, ומראהו כמלאך ה' צבאות. בשנים אחדות פניו היו חיוורות עד מאוד, ממש לבנות, ובאחרות אדומות. היה זה אחד מן המראות נוראי ההוד ביותר של השנה במחיצת הרבי, בשום רגע אחר במהלך השנה פניו הק' לא נראו כך. אולם מחזה זה לא נמשך יותר משניות אחדות, משום שהרבי הרים שוב את הטלית, והחזיקה בשתי ידיו בצורה שכיסתה כמעט את כל הפנים, אך הותירה מעין 'חלון' דרכו הביט הרבי על הסידור.

ברגע הזה מתנשא הרבי מעל הבמה וזועק, במנגינה מיוחדת ובהתרגשות גדולה המתפרצת החוצה:

"לַמְנַצֵּ--ח לִבְנֵי קֹרַח מִזְמוֹר"...

זעקה זו מרטיטה את הקהל וחודרת בעצמות כל המתפללים.

ושוב מטיל הרבי את הטלית על הפ"נים, נשען עם כל גופו הק' על הבימה, וכשהטלית מכסה את כולו אומר את המזמור שבע פעמים בשקט, ונשאר שעון על הבימה גם זמן רב לאחר שהקהל סיים את אמירתו.

שוב דממה ב770, עד שהרבי מתרומם מעל הבימה, אוחז את הטלית בשתי ידיו כמקודם, ובעיניים דומעות מנגן בהשתפכות, במנגינה המיוחדת במינה, בקולו הכובש את הלב ומעורר נימי הנפש:

מִן הַמֵּ--צַר קָרָאתִי יָ-הּ עָנָנִ--י בַּמֶּרְחַב יָ-הּ..

קוֹ--לִי שֹׁ-מֵעָה כְּחַסְדֶּ-ךָ ה' כְּמִשְׁפָּטֶ--ךָ חַיֵּ-נִי

רֹא--שׁ דְּבָרְךָ אֱמֶת וּלְעוֹלָ--ם כָּל מִשְׁפַּט צִדְקֶךָ

עֵרֹ--ב עַבְדְּךָ לְטוֹב אַל יַעַשְׁקֻ-נִי זֵדִי-ם

שָׁ--שׂ אָנֹכִי עַל אִמְרָ-תֶךָ כְּמוֹצֵֹ--א שָׁלָל רָ-ב

טוּ--ב טַעַם וָדַעַת לַ-מְּדֵנִי כִּי בְּמִצְוֹתֶי--ךָ הֶאֱמַנְתִּי

נִ--דְּבוֹת פִּ-י רְצֵה נָא ה' וְמִשְׁפָּטֶי--ךָ לַ-מְּדֵנִ--י

עָ--לָה אֱלֹקִי-ם בִּתְרוּעָה ה'- בְּקוֹל שׁוֹפָ-ר

ובכל פסוק ופסוק, עונה הקהל אחרי הרבי בקול אדיר, בהתלהבות ובהתרגשות.

ביום השני של ראש־השנה, כאשר התכסה תחת הטלית בטרם החל בהכנות, הרבי אמר בלחש 'יזכור'. מעניין שבהתועדות ו' תשרי תשמ"ג גילה הרבי על־דבר הנהגה כזו ברבים ואמר: **"כ"ק מו"ח אדמו"ר היה נוהג להזכיר נשמות – בלחש – גם ביום השני של ראש־השנה. ובוודאי נמסר לו מנהג זה בקבלה מאביו ואבי אביו וכו'. הרבי אמנם לא פרסם את המנהג הזה, אבל היות שסיפרו לי, ידע בוודאי שסוף־סוף אגלה אותו לרבים! ואין כוונתי בפרסום הדברים לקבוע האם מנהג זה שייך לכל־אחד־ואחד אם לאו, ובראש השנה הבא יחליט כל אחד בעצמו כיצד לנהוג".**

חסידים שנכחו במשך שנים ארוכות במעמד מעידים אשר ההתרגשות בקהל בשעת אמירת מזמור זה, הייתה עילאית ויוצאת דופן גם ביחס לזמנים המאירים האחרים במשך השנה. הדבר התבטא באופן בו צעק הקהל את הפסוקים ובאנשים שהיו בוכים לפתע. באותם רגעים לא ידע החסיד מי עומד סביבו, הנוכחים היו מנותקים מכל דבר אחר ונמשכים אחר הרבי שמעלה אותם לפסגות עילאיות. קולו של הרבי בעת אמירת פסוקים אלו מהדהד אצל כל מי שזכה להיות במחיצתו במעמד מרטיט זה, ומרוממו מעלה מעלה.

(ניגון הפסוקים הוא אותו הניגון בו אמרם אדמו"ר הרש"ב בליובאוויטש, עם שינויים קלים).

תמליכוני עליכם

כשהסתיימה אמירת הפסוקים, שוב כיסה הרבי את עצמו בטלית (ובאותו הזמן היה אומר את ה'יהי רצון' המופיע בסידור), ואז התרומם וסימן ל'מקריא', שהיה מראה באצבעו את מקום התקיעות בסידור, שיתקרב למקומו.

בשלב זה הפשיל הרבי את הטלית מאחורי אוזנו הק', והתחיל לברך, גם עתה בקול רם ונישא, שנשמע היטב בכל קצוות ה'זאל', לאט מאוד ובמנגינה מעוררת ומיוחדת (גם היא המנגינה בה בירך אדמו"ר הרש"ב נ"ע), שאין הלב יכול להכיל השתפכותה מבלי לצאת מגדרו:

בָּרוּ-ךְ אַתָּה ה'- אֱלֹקֵ-ינוּ מֶלֶךְ הָ-עוֹלָ-ם אֲשֶׁ-ר קִדְּשָׁ--נוּ בְּמִצְוֹ--תָיו וְצִוָּנוּ לִשְׁמוֹעַ קוֹל שׁוֹפָ-ר

בָּרוּ-ךְ אַתָּה ה'- אֱלֹקֵ-ינוּ מֶלֶךְ הָ-עוֹלָ-ם שֶׁהֶחֱיָ-נוּ וְקִיְּמָ-נוּ וְהִגִּיעָנוּ לַזְּמַן הַזֶּ--ה

שאגת 'אמן' עזה נשמעת לאחר הברכות, ומיד מחרישה.

שקט מוחלט שורר ב־770 ברגעים אלו. כולם עומדים ברטט ומרוכזים בהתבוננות ב'תקיעות' של ראש בני ישראל, העומד כשלפניו פתקאותיהם של צאנו, ובתקיעת השופר פועל ומעתיר לשנה טובה ומתוקה.

הרבי נוטל את השופר ומתחיל בתקיעות---

דממה מוחלטת שוררת, נדמה שהכל עוצר לרגע, הנשימה נעתקת. דריכות אוחזת בקהל – 'איך זה יעבור? איך זה יסתיים?', כך במשך כל שלושים התקיעות – שקט מתוח.

הרבי עומד על הבמה הנישאה, כשמאחוריו ומצדיו אלו שזכו לכך ומכל הכיוונים, כולם, מביטים רק על פניו הק', כורים אזניהם לשמוע את קול התקיעות הטהור הנשמע משופרו, מתרוממים מן הנעשה סביבם וכל חושיהם מרוכזים אך ורק בתקיעות של הרבי.

בשעת התקיעות היו פניו הק' שונות מאוד, צבע הפנים נטה לאדום, והיה ניכר שהרבי מתאמץ מאוד

בשנים הראשונות הרבי הקפיד – בדרך כלל – לתקוע בשופרו של הצמח צדק, וגם כאשר נסדק הורה הרבי לתקנו על־ידי חיתוך מקום הסדק, אולם לימים יצא השופר מכלל שימוש עקב סדקים שהיו לארכו, והרבי תקע בשופר השחור (אף ששופר הצ"צ המשיך לעמוד לפניו).

בעת סיום כל סדרת תקיעות, בזמן

ה'ויתודה בלחש', שהה הרבי לזמן מה, הרכין את ראשו הק', וכיסה את פניו שוב בטלית, כאשר השופר אחוז בידו (בשנת תשנ"ב הפסיק בזמן זה למשך שניה או שתים לכל היותר).

היו שנים שהתקיעות נמשכו בקלות רבה, והיו אשר ארכו זמן רב ונמשכו בקושי. לעתים התחילו בקלות והפכו להיות בקושי, ולפעמים רק ה'תקיעה גדולה' הייתה בקושי, והקודמות לה נמשכו בצורה חלקה. פעמים החליף

ה'מקריא' | ר' מענדל טננבוים

ר' יוסף מענדל טננבוים ע"ה, שימש לאורך השנים כ'בעל תוקע' ב'תקיעות' מעומד, ובשנים הראשונות אף בכל התקיעות. החל משנת תשל"ח הוא היה גם ה'מקריא' בעת התקיעות של הרבי.

לקראת חודש תשרי תשי"ב, ביקש הרבי מר"ש לויטין שיציע בפניו בעל־תוקע. הוא הציע את שמו של ר' יוסף מענדל טננבוים, והרבי הסכים לכך. לשם כך הוא נכנס טרם ראש־השנה לחדרו הק' של הרבי, והרבי הורה לו כיצד להתכונן לתקיעות: ללמוד את כוונות התקיעות בסידור עם דא"ח, וכן הורה לו את אופן הטבילה בראש־השנה – כ"דג פשט דג".

בשנת תשי"ב, כשהגיעה עת התקיעות, רמז הרבי לר' מענדל לומר את הברכות. על הרגע הזה הוא סיפר: "באותה שעה עמד לנגד עיניי מחזה התקיעות אצל הרבי הריי"צ, וזכרתי שגם כאשר מישהו אחר היה התוקע, הרבי נ"ע הוא שאמר את הברכות, אף כאן הייתי בטוח שכך יהיה ומראש לא עלה בדעתי לומר את הברכות. כשהרבי הביט בי וסימן לי לאמרן, מצד אחד לא העזתי לסרב, ומאידך לא הרשיתי לעצמי לומר, כך חלף רגע קצר שנדמה לי כנצח, אבל ת"ל היה לי האומץ להמתין רגע ואז הרבי עצמו אמר את הברכות. אילו לא היה לי האומץ להמתין מלומר את הברכות בתשי"ב, מי יודע איך הייתה ההנהגה בשנים הבאות...".

עוד סיפר ר' מענדל שהשופרות בהם בחר הרבי להשתמש במשך השנים היו קשים מאוד לתקיעה, אף ביחס לשופרות האחרים שהיו בידי הרבי, ואף שלפני תפילת מוסף נתן לו הרבי לבחור מבין השופרות במה יתקע ב'מעומד', בחר תמיד את השופר בו תקע הרבי, על־אף הקושי שבדבר.

במוצאי יום־כיפור תשנ"ב, בפעם האחרונה בה תקע בשופר אירע מאורע מיוחד ומופלא:

בשונה משאר השנים – בהן הרבי היסב פניו לכיוון המזרח בתום ה'מארש', בשנה זו הרבי הביט אל הציבור גם אחר שירת המארש והמתין לתקיעה. ר' מענדל עמד הכן לתקיעה, ומאחר שהיה חלוש וחשש שלא יהיה לו די כוח לתקוע, בנו ר' לוי שי' עמד לידו. בפועל, הוא תקע בעצמו, כשלאורך כל התקיעה הרבי מביט עליו באופן מיוחד.

בכ"ו אלול תשנ"ב, ימים אחדים טרם ראש־השנה הראשון בו לא זכינו לשמוע את התקיעות מהרבי, התקשרו מהמזכירות לר' מענדל והודיעוהו שהרבי הסכים שהוא יתקע בשופר. כמחצית השעה לאחר מכן, נפל למשכב ממנו לא קם עוד. ר' מענדל נפטר בג' טבת תשנ"ד.

הרבי שופרות במהלך התקיעות, מהמונחים לפניו, אך על פי רוב תקע באותו השופר בכל משך התקיעות.

כאשר התקיעות לא נמשכו בקלות,

בשנים הראשונות, לאחר התפילה הרבי היה הולך לתקוע עבור הרבנית. הרבי היה צועד כשידו הק' מכסה על כיסו, אך פעמים אירע שראו את השופר המונח בכיס.

הרבי היה מתאמץ באופנים שונים – מנגב את פי השופר, מזיז את השופר על שפתותיו הק', ולעתים התכסה שוב בטלית למשך כמה דקות. באותם רגעים היה קשה מאוד להביט על הרבי, והרי כל אחד מבין את גודל המעמד והשעה.

[מספרים, שבמהלך חודש אלול, כאשר הרבי היה תוקע לעצמו בשופר בחדרו הק', התקיעות נמשכו בקלות יתר. עובדה זו מצטרפת למה שהורגש במוחש אצל כל אחד מהנוכחים אשר "אינם צריכים ראיות על זה" – אשר הקושי שהיה בתקיעות בראש־השנה, כמו המעמד העילאי כולו, היה קשור ל'סדרים' שהרבי פועל בעת התקיעות בכל העולמות...]

כך נמשכות התקיעות, לעתים משך שעה ארוכה למדי, כאשר המתח בקהל החש שכאן נגזר דינו של עם ישראל, ורואה לנגד עיניו את הרועה מתאמץ בכוחות עילאיים לבטל קטרוגים ולהשפיע אך טוב וחסד, בלתי ניתן לתיאור. ולעתים, התקיעות עוברות ברצף ובצורה 'חלקה', ללא כל עיכוב – ביטוי נוסף לפעולות השמימיות שהרבי פועל על־ידי התקיעות.

את התרועה האחרונה הרבי תקע באריכות ובהקפדה רבה, וכאשר היא לא נמשכה בקלות, הייתה היא לבדה יכולה להימשך זמן רב. אירע פעם, בא' משנות ה'למ"ד', שהיא ארכה כארבעים דקות תמימות(!), כאשר לא יצא כל קול מהשופר, ואולם לפתע החל לצאת קול והרבי תקע את התרועה ללא הפסק, כאשר פניו הק' אדומות במאוד.

התענוג העצמי

לאחר סדר התקיעות, כאשר התחושה ב770 מרוממת, ובקרב החסידים מורגש 'שחרור' מסויים אחר סדר העבודה של התקיעות ו'מאבק האיתנים' עם המשׂטין על עם ישראל, אומר הרבי בניגון מיוחד, בקול גבוה וברגש רב את שלושת הפסוקים, כאשר מפסוק לפסוק קולו גובר ועולה:

אַשְׁרֵי-י הָעָ--------ם יוֹדְעֵי תְרוּעָה ה' בְּאוֹר פָּנֶיךָ יְהַלֵּכוּן

בְּשִׁמְ-ךָ יְגִילוּ-ן כָּל הַיּוֹ--ם וּבְצִדְקָתְךָ יָרוּמוּ

כִּי תִפְאֶ-רֶ-ת עֻזָּמ-וֹ אָ-תָּ--ה וּבְרִצֹ--נְךָ תָּרוּם קַרְנֵנוּ

ובכל פסוק חוזר הקהל הקהל אחריו בקול אדיר.

מנגינה זו נאמרה כבר בחדווה ובהתרוממות, כאשר הקהל חש שמחה משוחררת לאחר הלחץ והתחושה הנשגבת שהייתה עד גמר התקיעות, כאומרים: השטן הוכרע. עם ישראל נחתם לשנה טובה ומתוקה.

לאחר מכן אמר הרבי 'אשרי' של מוסף, וברגע מסוים הוריד את הטלית

מעל ראשו ולבש את המטפחת הלבנה החדשה [ובשנים האחרונות – גם את האדומה] על צווארו הק' (בדרך כלל בעודו על הבימה של קריאת התורה, אולם היו פעמים שלבשן רק כאשר חזר למקומו, לאחר ה'החזרת פנים'), דבר שרק מי שידע עליו ושם לבו הבחין בו, משום שהרבי עשה זאת תוך שניות אחדות ומיד החזיר את הטלית (אירע אשר הרבי הסיר את המטפחת בהתיישבו במקומו).

[יש לציין לכך שגם אדמו"ר הרש"ב נ"ע נהג (ביום השני של ר"ה) ללבוש את המטפחת על צווארו.

את המטפחת האדומה לבש הרבי תחת הטלית מדי שנה גם לאורך כל יום הכיפורים]

הרבי הורה באצבעו לרי"מ טננבוים, שהיה ה'בעל תוקע' בתקיעות מעומד, לקחת שופר עבור התקיעות, כאשר הוא בוחר – כמובן – את השופר בו תקע הרבי באותה שנה, את השופרות הנותרים עטף הרבי במטפחת המשי הלבנה, והלך למקומו בעקבות שני ספרי התורה, עד שהכניסום לארון הקודש. כאשר עלה על בימתו, הניח את השופרות במגירת הסטנדר.

ואז אירע רגע מיוחד ומשובב נפש, שחתם את ה'תקיעות' של הרבי ('תקיעות מיושב'): על־פי המנהג המובא בקבלה – אשר התוקע יחזיר

פניו אל העם והם יסתכלו בו, נעמד הרבי זקוף, במקומו בבימת התפילות, סידר את הטלית היטב תוך שהוא מחזיק בכנפותיה, כך שתהיה ישרה מכל הכיוונים, ואז הסתובב מלוא קומתו סיבוב שלם ומהיר במקומו, משמאל לימין, והביט היטב בעיניו הק' על כל הקהל. מי שלא התרכז בנעשה עלול היה להפסיד חלילה את הרגע המיוחד הזה. באותה שעה, כולם רצו כמובן להביט ברבי בכל כוח ריכוזם, ועבור כל מי שחזה בו, המראה המיוחד הזה היווה רגע של תשובה אמתית ופנימית.

לאחר־מכן הרבי התיישב על כסאו הק', עד "אמן יש"ר" שבקדיש.

כך תם סדר התקיעות של הרבי, התקיעות שחותמות את גזר דינו של העולם כולו ופועלות את ההמשכות הדרושות לשנה טובה ומתוקה, כאשר קהל החסידים שרוי בתחושה נשגבת ומרוממת, ובהכרה אשר ההימצאות במקום הנעלה הזה ובשעה הגדולה הזו אינה מותירה מקום לעוד רצונות ושאיפות. זו פסגת התרוממות הנפש אליה יכול לשאוף אדם עלי אדמות.

▪

בהתועדות יום ב' דראש־השנה תשנ"ב, אמר הרבי:

"ובמיוחד כשאוחזים כבר לאחרי התקיעה גדולה שבסיום התקיעות, שהיא כרמז וכנגד ה"תקע בשופר גדול" – תקיעה גדולה דהקב"ה. וכפי שהדין הוא שצריך להאריך בתקיעה "עד שיאדימו פני התוקע", שתוכן הענין בפשטות הוא, שזה מורה על המאמץ בתקיעה זו, שלכן עיקר הדם עולה לראשו. אלא שאין זה ענין של היפך הבריאות, ואדרבה עי"ז שיאדימו פני התוקע – מיתוסף בו חוזק ובריאות.

וכשם שהדין בפשטות הוא שצריכים להסתכל בפני התוקע (כמו שהוא צריך להסתכל בפני הציבור), אשר, "הסתכלות" מורה על ראי' פנימית ("אריינקוקן") שלמעלה מסתם ראי', אפילו ראי' דחכמה -

כך נזכה תיכף ומיד, להסתכלות ב"פני התוקע" ד"תקע בשופר גדול", "והיו עיניך רואות את מוריך". ובאופן, שלמרות גודל הגילוי אין זה מזיק את הרואה, ואדרבה – ע"ד דברי רבנו הקדוש מסדר הש"ס על שזכה לראות את ר' מאיר מאחוריו, ואילו הי' זוכה לראותו מלפניו הי' על אחת כמה וכמה – עד"ז זוכים לענינים הכי נעלים דהראי' והסתכלות האמורה".

כן תהיה לנו, ותיכף ומיד ממש.

זכרון תרועה

התקיעות לאורך השנים

■ טרם הנשיאות

בשנים שטרם הנשיאות לא נהג הרבי לתקוע בשופר, ואף לא אמר את הפסוקים שקודם התקיעות או לעלות ל'מפטיר', וכפי שמתאר הרה"ח ר' **אליהו חיים אלטהויז** ע"ה ביומנו מחודש תשרי תר"צ (הראשון לאחר נישואי הרבי והרבנית), בו שהה הרבי הריי"צ בביקורו בארה"ב והחסידים ששהו בחצר ליובאוויטש – שהייתה בימים ההם בריגה – חוו את ימי החודש המרוממים במחיצת חתנו, הרבי: "רוב תענוג וגודל נח"ר עד בלי די הי' לנו מתפילת חתנא דבי נשיאה הרמ"מ שליט"א. הוא האריך בתפלתו מעריב הראשון בערך יותר משתי שעות ומחצה ברוב דמעות וזעקות מפנימיות הלב .. ובכלל הנהגתו בראש־השנה היתה בדרך הפלאה, הטבילות, התפלות, הדיבור, האכילה ושתי', השינה, הסתכלתי בעינא פקיחא, והודיתי לא־ל בעד חסדו הגדול אשר עשה אתנו אנ"ש, כן לא יסור חסדו הזה לעולם עד ביאת הגואל. בכל הכיבודים השייכים אל כ"ק אדמו"ר לא רצה בשום אופן, הרבניות שליט"א הציעו לפניו לא פעם ולא שתיים, וגם אני רציתי לנסותו, ובלב ולב דברתי הרבה אתו והפצרתי בו להיות מפטיר או לאמור הפסוקים קודם התקיעות, ונוכחתי באמת לדעת כי אינו חושב גם לרצות בזה"...

את הנהגת הרבי בעת התקיעות אצל חותנו כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ, בשנות ה'שי"ן'ס', תיאר ר' **יוסף גולדשטיין** ע"ה, שזכה להיות באותן שנים בבית חיינו ועקב אחר הנהגותיו הק' של הרבי: "הרבי עמד בעת התקיעות ללא כל תנועה, ולא ראו על פניו שום הבעה. הוא עמד בצד, ורק הביט כל העת על הרבי נ"ע".

ואילו ר' שלום חסקינד, תיאר: "בשעת אמירת המפטיר, כך גם בעת תקיעת־שופר היה כ"ק אדמו"ר שליט"א עומד ותר אחר כל זיז וכל תנועה של חותנו. כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ היה בוכה הרבה. כולם ידעו שהרבי שליט"א

לוקח מאוד ללב, אך כלפי חוץ הסתיר את הדברים ולא היה ניכר כלל על פני קדשו. הביטול, כמו שאר הנהגותיו, היה של 'פנימי'".

■ תשי"א

חודשים ספורים חלפו מאז הסתלקותו של כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע, חודשים בהם התחננו והפצירו החסידים מכל רחבי תבל כי הרבי יואיל לקבל את הנשיאות באופן גלוי.

במהלך החודשים שעברו מאז יו"ד שבט נהג הרבי לקבל מידי החסידים פ"נים, אולם רק בכדי לקוראם על הציון. בערב ראש־השנה התעורר חידוש, כאשר החסידים ניצלו את ההזדמנות בה נהוג לתת פ"נ "בעדו ובעד ביתו" לרבי דווקא, והם ציינו בפירוש על הפ"נ: "כ"ק אדמו"ר שליט"א", כשהם מצרפים דמי פ"נ (אך גם את הפ"נים הללו לקח הרבי לציון).

כבר אז, בעת תפילת שחרית בשני ימי ראש־השנה, הבחינו החסידים כי הרבי נכנס כשבידו חבילה אותה אחז לאורך כל התפילה ואף בעת תפילת שמונה־עשרה, וכמובן גם בשעת התקיעות. הייתה זו הפעם הראשונה בה החל הרבי עם הנוהג השמימי של החזקת שקי הפ"נים בעת תקיעת שופר, נוהג שהמשיך לאורך כל השנים שלאחר מכן.

התפילות, כבמהלך כל השנה שלאחר ההסתלקות, התקיימו בחדר היחידות של הרבי הקודם, כאשר בשעת

לאורך השנים, חשו רבים מהנוכחים במעמד ה'תקיעות', כי הנהגותיו של הרבי בעת ה'תקיעות', קשורות לאירועים שונים שאירעו במהלך השנה.

כך, יש המספרים כי בעת מעמד ה'תקיעות' בשנת תשכ"ה, ימים אחדים טרם הסתלקות הרבנית חנה, הביט הרבי על מקומה בעזרת הנשים.

בשנת תשנ"ב, הבחינו כי בעת התקיעות שופרו הק' נוטה באופן מיוחד לעבר צד ימין, וכן שהמטפחת האדומה אותה לבש הרבי, בלטה בצורה מיוחדת.

התקיעות עמד הרבי בסמוך לשולחן היחידות, שעל־ידו עמדה הבימה.

בבוקר ראש־השנה ביקש הרבי שיביאו לו את השיחה שאמר הרבי הקודם בערב־ראש־השנה שנת תש"ה, בה הובאו הנהגותיו בעת תקיעת שופר.

במהלך התפילה עיין הרבי בקונטרס שיצא לקראת ראש השנה, ואך כאשר הגיע הש"ץ לפסוקי־דזמרה החל להתפלל. במהלך התפילה אירע מספר פעמים שהרבי עצם את עיניו הק' למספר רגעים ומראה פניו השתנה, כשמבטו הק' מאויים.

לאחר קריאת התורה, ניגש הרבי אל הבימה בכדי לומר את הקדיש. החסידים ותלמידי התמימים סבורים היו כי לאחר מכן ישוב הרבי למקומו, ומשום כך נאבקו על מקומם ממנו חשבו כי יוכלו לראות את הרבי (הצפיפות בחדר הקטן הייתה איומה). אולם, להפתעתם, הרבי נשאר לעמוד בסמיכות לשולחנו הק' של הרבי הריי"צ. בעל התוקע היה הרב **משה דובער ריבקין**, שזכה לשמש בתפקיד גם בשנים הקודמות, בחיים חיותו בעלמא דין של הרבי הקודם. טרם התקיעות נתן לו הרבי מטפחת אדומה על מנת שיעטוף בה את השופר, זו הייתה מטפחת של הרבי הקודם, ספוגה בדמעותיו הק'. את ה"למנצח" שלפני התקיעות אמר הרב **שמואל לויטין**, כשבאותה עת כיסה הרבי את פניו הק' בטלית.

הרבנית חנה נ"ע, אמו של הרבי, סיפרה כי בימי ראש השנה לבש הרבי כיפה וחגר אבנט של כ"ק אדמו"ר הצמח צדק.

■ תשי"ב

ראש־השנה תשי"ב היה הראשון לאחר קבלת הנשיאות באופן רשמי. התפילות התקיימו בזאל הקטן, והייתה זו הפעם הראשונה בה נהג הרבי בסדר העבודה של התקיעות, אם כי עדיין לא תקע בעצמו בשופר. בהפטרה הרבי בכה מאין הפוגות, וטרם התקיעות נהג בסדר העבודה של סידור המטפחות, כשלאחר־מכן התכסה בטלית ונשען על הבימה, כפי שהיה לאורך השנים הבאות, באותה העת ראו שהרבי בוכה מאוד והטלית רטובה כולה. הרבי גם ניגן תחת לטלית.

לאחר מכן, הסיר את הטלית מעל פניו, ואמר בבכיות ובקול מעורר "למנצח", והקהל אחריו. גם את הפסוקים אמר בבכיות – חזקות פחות מכפי שהיו קודם לכן – כשהקהל עונה אחריו פסוק אחר פסוק.

כאשר הגיעה עת התקיעות, רמז הרבי לר' מענדל טננבוים שיאמר את הברכות (ראה לעיל את הפרטים בהרחבה), אך ר' מענדל לא הגיב והרבי החל לאמרם בעצמו ואף היה ה'מקריא' בתקיעות (כמנהג רבותינו נשיאנו – שכאשר לא תקעו בשופר, היו ה'מקריאים'). הסדר היה שבכל תקיעה ותקיעה, עד שלא הרים הרבי אצבעו הק' מן הסידור, ר' מענדל לא סיים את התקיעה.

■ תשי"ג

בחודש אלול תשי"ב נכנסו ר' **שמואל זלמנוב** ור' **זלמן גוראריי** לחדרו הק' של הרבי וביקשו כי בראש־השנה הקרב

יאות לתקוע בשופר, כמנהג רבותינו נשיאנו. הרבי השיב כי "אינו יודע איך לתקוע". ר' זלמן גוראר' אמר: "הרי זו חכמה ולא אמנות, היתכן שהרבי לא ידע חכמה זו?", ואזי הביע הרבי את הסכמתו (אך אמר שברצונו ללבן עם ר' שמואל זלמנוב את מה שנהגו רבותינו לנגן לעצמם לפני התקיעות).

באותה שנה אכן מעבר לכך שהרבי אמר את הפסוקים שקודם ואחר התקיעות ובירך את הברכות, אף תקע את התקיעה הראשונה, אך את שאר התקיעות תקע ר' מענדל טננבוים.

■ תשי"ד

תשרי תשי"ד היה הראשון בו התפילות, וממילא גם ה'תקיעות', התקיימו למטה (ב'שאלאש'). הסדר היה כבשנה הקודמת – אשר הרבי מנהל את כל סדר העבודה, אך תוקע את התקיעה הראשונה בלבד.

■ תשט"ז

בשנת תשט"ז התעורר חידוש שהביא להתרגשות בקרב קהל החסידים, כאשר הרבי תקע בעצמו את כל שלושים התקיעות הראשונות!

■ תש"כ

בשנת תש"כ, שוב לא זכינו לשמוע את התקיעות מהרבי.

לאחר סדר העבודה שקודם התקיעות, נטל הרבי את השופר בו היה תוקע (השחור) והחל לתקוע, אך לא נשמע קול. הרבי הניח את ידו הק' על שני השופרות שהיו מונחים על הבימה, ושוב ניסה לתקוע בשופרו, אך גם הפעם לא נשמע כל קול. הרבי לקח שופר אחר מהמונחים על גבי השולחן וניסה לתקוע בו פעם אחת, כשמיד הוא מחזירו ונוטל שוב את שופרו, וכשניסה מספר פעמים ולא נשמע קול – מסר את השופר לידי ר' מענדל טננבוים, והרבי היה ה'מקריא' והראה באצבעו הק' לאורך התקיעות.

■ תשל"ד

התקיעות של תשל"ד זכורות לכל מי שנכח בהן כיוצאות דופן, גם ביחס למעמדי התקיעות בשאר השנים.

כאשר הרבי התכסה בטלית עם חבילות הפ"נים והשופרות נשמע לפתע בכי נוראי, ברגע הראשון בו נשמע הבכי ניתן היה לחשוב כי תינוק כלשהו פרץ בבכי, עד כדי כך היה הבכי עז. "זה היה משהו שאי אפשר לתאר במילים", מספר מי שנכח באותו מעמד, "כעשר דקות של בכי איום שאינו נפסק. בכל בית הכנסת דממה, והקול היחיד שנשמע הוא קולו של הרבי. כולם הרגישו שנמצאים בעולם אחר לגמרי, שהרבי מנסה לבקוע רקיעים שלא על דרך הרגיל כלל... גם מראה פניו הק' בעת התקיעות וגם אופן אמירת הפסוקים היו ממש מבהילים".

בפסוקים שקודם התקיעות היו שני קטעים שהרבי אמר בבכיות נוראות שאין לתאר. במילים "אל יעשקוני זדים" ובבכיות ממש איומות בפסוק "עלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר".

יש לציין, שכעבור ימים אחדים התחוללה 'מלחמת יום הכיפורים', ובכל התקופה שקדמה לכך ראו שינוי בהנהגתו של הרבי, ופעולות שמימיות.

▪ תשל"ה־ל"ח

לאורך השנים בהן תקע הרבי בשופר, ה'מקריא' היה הרב **שמואל לויטין**, באלול תשל"ד נפטר ר' שמואל

ובמשך השנים הבאות תקע הרבי ללא 'מקריא', ולעתים נהג להורות לעצמו בהצבעה בסידור ביד שמאל, כשהשופר אחוז ביד ימין. סדר זה נמשך עד ראש־השנה תשל"ח, בו רמז הרבי קודם התקיעות לר' מענדל טננבוים שיקריא, וכך נמשך הדבר (למעט יום א' דראש־השנה תשל"ט, גם בו תקע הרבי ללא 'מקריא') עד שנת תשנ"ב, ראש־השנה האחרון בו זכינו לשמוע תקיעות מהרבי.

■ תשמ"ח

בשנת תשמ"ח, בעת פסוקי 'מן המיצר' שקודם התקיעות, הוסיף הרבי בפסוק "ערוב עבדך לטוב" את המילה 'בל', ואמר (כאשר המילה 'אל' נאמרת בחטף): "א--ל ב---ל יעשקוני זדים".

יש לציין שבאותה שנה הסתלקה הרבנית הצדקנית נ"ע, והיו חסידים שהרגישו שיש קשר בין הדברים.

■ תשנ"ב

התקיעות של תשנ"ב זכורות עקב מהירותן והשינויים שחלו בהן על פני השנים הקודמות. ביום הראשון של ראש השנה הרבי לא ערך כלל את סידור השופרות (אבל את חבילות הפ"נים סידר) וכן לא כיסה את חבילות הפ"נים. באותה שנה, אף לא נהג בסדר הארוך שהיה מדי שנה בעת ה"יתודה בלחש" בו מתכסה ארוכות תחת לטלית. ביום השני של ראש־השנה, לא כיסה הרבי את פניו בטלית כבכל שנה, אלא רק את ראשו. התקיעות כולן הלכו בשני הימים בקלות ובקצרה. [יש אומרים שבתנש"א ובתשנ"ב תקע הרבי בשופר חדש].

■ תשנ"ג

בעווה"ר, מלבד ביום ב' דשבועות, כשיצא הרבי לקבל פני השבים מהתהלוכה, לא זכינו לחזות בזיו פני הקודש מאז היום המר כ"ז אדר עד לשעת התקיעות בראש־השנה תשנ"ג, אז הייתה הפעם הראשונה בה נכח הרבי עם הקהל בבית הכנסת (בקומה השניה, בחדר מיוחד שנבנה ליד עזרת הנשים, בצד מערב), וביום השני זכו לראות את פני הק', כשבכיא עזה תקיעא מסטרא דא, והתרגשות מהולה בדמעות על שזכינו לראות את מלכנו, מסטרא דא.

בבירת ליובאוויטש

יומן מרתק ורווי גילויים מחודש תשרי שנת 'הקהל' תש"כ במחיצת הרבי. היומן נכתב על־ידי הרב **אברהם־חנוך גליצנשטיין** ע"ה, אשר זכה שכתביו היו למראה עיניו הק' של הרבי שאף תיקן והגיה בהם עניינים רבים • היומן פורסם בתשרי תשכ"א בעיתון 'שערים' שיצא בארה"ק, וכעת אנו מפרסמים את כולו, לצד צילומי ההגהה של הרבי (מפוענחים על־ידי המערכת)

חלק ראשון

החודש השביעי בבירת חב"ד־ליובאוויטש

(מאמר ראשון)

כתב: חנוך גליצנשטיין

"ליובאוויטש פארקוויי"

ימים מספר לפני ראש־השנה והבית מספר 770 ב"**ליובאוויטש פארקוויי**" (סליחה – **איסטערן פארקוויי**) שבברוקלין, בירת חב"ד בדורנו והמטרופולין של תורת החב"ד, שוקק מרוב אדם. מכל פינות תבל הולכים ומתקבצים המוני אורחים, חסידים ואנשי מעשה, להסתופף בחצר הרבי שליט"א בימים הנוראים.

אהבת האחים החסידית והמפורסמת בתוכנה המיוחד, כאילו ניתן כאן למששה בידיים. האהבה והחיבה, הריעות והשמחה בפגישת אחים לדעה, שונות כאן מאשר בכל מקום אחר. נקלע הנך בדוד רותח השופע ידידות־אמת ואחווה נפשית עמוקה, המשכחת בעיותיך הנפשיות וצרותיך האישיות, כאילו נולדת מחדש. על פני כל נסוכה הדרת־נפש זכה ובהירה על שזכו להגיע לפינת יקרת חמדת לבבם לראות ולהיראות בימים הנוראים לפני הכוהן הגדול שבדורנו, העומד בראש תנועת חב"ד.

ואם עוד זוכה האדם, להיכנס בימים אלה של הכנה והתעוררות לקראת השנה החדשה לפניי ולפנים, ולהתקבל ל"**יחידות**" אצל הרבי שליט"א, ולו רק לרגעים ספורים – אשריו ואשרי חלקו שזכה לכך.

הרושם הראשון של ראיית פני הרבי והפגישה הראשונה אתו, סבר הפנים והדרת הקודש, ראיית פני מלך ביופיו, כשהרבי מודד אותם במבטו החד והמלטף כאחד ובעיניו הקדושות והמאירות, המקיפות אותך וחודרות את כל־כולך עד ובין השיתין, התענייניותו המקיפה בכל ענייניך הפרטיים והכלליים ולבסוף ברכת קודשו לשנה טובה ומתוקה ולבשורות טובות – אי המילים אשר תוכלנה לבטא ולהביע רגשות נעלים אלה, המרגיעים לב ונפש, מרוממים את הגוף ואת הרוח, מעריפים עליך טל של תחייה ומכניסים בך שמחת־נפש אמיתית עד לידי שכחה עצמית.

"**ליובאוויטש פארקוויי**" – כאן מרכז ולב חב"ד, כאן נמצא המעיין המפכה רוח חיים, המניע; המפעיל והמדריך את הממלכה החב"דית־ליובאוויטשית הענפה והמושרשת בכל ארצות תבל, כאן הבירה וכאן המטרופולין של תנועה מפוארת ורבת פעלים זו.

אלפי ורבבות עיניים בכל מרחבי תבל נשואות לנקודת־מרכז זו, מצפות להוראה בחיים היום־יומיים ובענייני הכלל, לברכה מקדוש ה', לתורת־חיים קדושה, לשיג ולשיא דברי אלוקים חיים הנערפים כאן בשופי ובעין יפה ונדיבה.

כאן הפנס ופה מגדלור האור המאיר וזורח למרחקים ומחמם את הלבבות.

עשרות ומאות מכתבים מגיעים לכאן מדי יום ביומו המקיפים שלל בעיות ושאלות בחיים הפרטיים, בניהול מוסדות חב"ד, בשאלות ציבוריות מקומיות וכלל־עולמיות, בדרכם להפצת יהדות וחסידות בקרב כל העדות והשכבות, בקירוב לבם של ישראל לאבינו שבשמים, בדרישה לאספקת צורכי דת, תפילין, ספרי־תורה, ספרי לימוד וכדומה, וכל מכתב ומכתב זוכה לשימת־לב מיוחדת ולתשובה נאותה וברורה.

ובאים לכאן מאות ואלפי אנשים לשפוך את לבם ולבקש על נפשם בפני הרבי, המקבל את כולם בסבר פנים יפות, מתעניין בכל הפרטים, מעיר ומעורר ומוביל אותם על דרך ישרה ובטוחה ומעמיד אותם במסילה העולה בית א־ל.

ועומד הנך ומשתומם על כוח העבודה הרב הצפון בנקודת־מרכז זו. אין יום ואין לילה, כאילו נתהפכו סדרי בראשית, כל השעות קודש הן לעבודת הקודש.

■ "ופרצת"

ידועה ומפורסמת סיסמת חב"ד, שהרבי שליט"א עוררה בשנת תשי"ט: **"ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה"**. ופרצת – בכל העניינים, לפרוץ את הגדרים והסיגים, ההעלמות וההסתרים; ופרצת – בלימוד התורה והחסידות; ופרצת – בהפצת מעיינות חב"ד; ופרצת – בהחדרת רוח יהדות בין כל החוגים והשכבות; ופרצת – בכל, בעבודה העצמית ובעבודת הכלל.

ואכן, סיסמה זו – שאף חובר לה לחן מיוחד המושר כיום בפי כל – מצאה לה הד נכון בין אלפי רבבות חסידי חב"ד שהחלו לפעולה לפיה בכל השטחים. ברם, נראה שכוונת הרבי שליט"א היתה עמוקה ונרחבת יותר והעבודה שנעשתה עקב סיסמה זו, לא סיפקה אותו כלל. ביום החמישי בלילה אור לערב ראש־השנה תש"כ, הורה הרבי לקבוצת אנשים להיכנס לחדרו ומתוך בכיות עצומות ומזעזעות אמר בין השאר:

'בתחילת השנה דובר אודות **"ופרצת"**, ולדאבון־לב לא הורגשה הזזה בזה. אמרתי, ביקשתי, כתבתי ותבעתי עשרות פעמים ולפועל כמעט ולא נעשה כלום לא בעניינים הכלליים ולא בעניינים הפרטיים, כל אחד היה נתון בענייני קטנות ובפרט בעניינים הכלליים היה ה**"ופרצת"** בצמצום רב'.

והיום – היום האחרון לשנת תשי"ט.

הגהות הרבי על עמודים אלו:

- במקור נכתב: "כתיבה וחתימה טובה, שנה טובה ומתוקה".

הרבי הוסיף לפני "שנה" את האות למ"ד, כך שיש לקרוא: "כתיבה וחתימה טובה **ל**שנה טובה ומתוקה".

- במקור נכתב: "ויום־כפור הוא ראש־השנה בפנימיות, והכונה היתה לקשר את החיצוניות והפנימיות של ראש־השנה בתורה ובתפלה באופן של "ופרצת"."

אחרי המילה "בפנימיות" הוסיף הרבי: **וכמובן גם במס' ראש השנה (ד, א) לפירוש הר"ן שם.**

הרבי הציע שמאותו ערב עד יום־הכיפורים יתעסקו ב"**ופרצת**" בתורה ובתפלה, כי צריכים להתחיל בעניין פנימי משום ש"**ופרצת**" שייך לפנימיות. חיצוניות היא הפך עניין ופרצת, משום שהיא מוגבלת והפנימיות בוקעת את החיצוניות עד לידי פרזות תשב ירושלים.

הצעתו של הרבי היתה שבעשרת ימי תשובה כולל יום־הכיפורים, יום המיוחד בשנה, הנעלה מזמן והגבלה, יתעסקו במשך כל שעות היום והלילה בתורה ובתפלה ובאמירת תהילים, ויסדרו משמרות – באופן שלא יזיק לבריאות הגוף – לביצוע הנ"ל.

ועל ידי זה 'יתן השי"ת שכל הברכות, ההמשכות וההשפעות שנמשכו בשנת תשי"ט – שנת השבע, שנה ועיבורה, שנה תמימה, שנה מלאה – ושלא נוצלו – יכולים ישראל בכוח התורה להמשיך המשכות והשפעות אלו, להמשיך את ה"**ופרצת**" לשנה החדשה בגשמיות למטה מעשרה טפחים בבני חיי ומזוני רוויחי באופן שאתה מחוייב לעשרו וגם ברוחניות למטה מעשרה טפחים.

ותהיה שנה זו שנת גאולה על־ידי יעלה הפורץ לפנינו'.

וסיים: כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

בין יתר הדברים צויין שראש־השנה הוא ראש־השנה בחיצוניות ויום־כיפור הוא ראש־השנה בפנימיות, וכמובן גם במס' ראש־השנה (ו, א) לפירוש הר"ן שם, והכוונה לקשר את החיצוניות והפנימיות של ראש־השנה בתורה ובתפלה באופן של "**ופרצת**".

השיחה בכלל, ואופן אמירתה בפרט, עוררה התרגשות רבה בין קהל הנוכחים בחצר הרבי. חוזרים מיוחדים חזרו על דברי הרבי, דייקו בדבריו והתעמקו בהם ומיד סודרו משמרות לביצוע הוראותיו של הרבי שליט"א.

■ מסירת "פדיונות" וביקור על האוהל

ערב ראש־השנה אחרי תפילת שחרית והתרת נדרים, התקבץ קהל רב ליד דלת חדרו של הרבי שליט"א וכל אחד פתק בידו, בו נפרטו בקשותיו הפרטיות לשנה טובה, לבריאות ולפרנסה, לשנת הצלחה בלימוד ובעיסוק בהפצת מעיינות החסידות כדרישתו של הרבי. והרבי עומד מלוא קומתו בדלת חדרו ומקבל מכל אחד פתק־בקשתו הנקרא "פדיון נפש" ומוסיף לכל אחד ברכתו הקדושה לכתיבה ולחתימה טובה ולשנה טובה ומתוקה. וכל אחד יוצא משם כאילו אבן נגולה מעל לבו, בביטחון גמור שהשי"ת ימלא כל משאלות לבבו לטובה.

באותו מעמד הוגש לרבי "פדיון כללי" מיוחד בחתימת כל האברכים.

משם רץ כל אחד לעבר המכונות או הרכבת התחתית, להגיע בהקדם לבית־העלמין, מקום מנוחתו של הרבי מליובאוויטש רבי יוסף יצחק נ"ע שניאורסאהן (נפטר ביום יו"ד בשבט תש"י). מצב־הרוח ליד האוהל שונה לגמרי. מסביב לאוהל עומדים צפופים המוני בני־אדם, אומרים תפילות ה"מענה־לשון", שופכים את לבם בבקשה ובתחנונים שיהא הוא למליץ יושר עבורם ועבור משפחתם. דמעות חמות שוטפות פני כל ומפעם לפעם נשמעות אנחות שוברות לב.

ולמרות זאת שקיטה חרישית שוררת במקום וחיי הנצח נשקפים כאן במלוא משמעותם.

בשעות הצהריים מגיע לכאן הרבי שליט"א ובידו חבילות גדולות של "פדיונות" שהגיעו אליו מכל קצות תבל. והרבי עומד מול המצבה, שעות על שעות וקורא את הפדיונות. פניו לוהטים וכאילו לוטים בערפל ומתוכם נשקף לבו החם והסוער, ותחנוניו למילוי בקשותיהם של ישראל.

■ תפילות הימים הנוראים והתקיעות

תפילות הימים הנוראים התקיימו ב"שאלאש" גדול שבקרבת בית הרבי. ה"שאלאש" הגדול היה מלא וגדוש המוני מתפללים ועם כניסת הרבי לתפלה הושלך הס ואטמוספרה טמירה, קדושה ומיוחדת במינה הושרתה על המקום. כל העיניים נשואות לעבר הפינה בה עומד הרבי, ומשגיחות על כל תנועה ותנועה שלו. התפילות עוברות מתוך התרוממות הנפש, כשמזמן לזמן רומז הרבי לשלב בתפלה מניגוני חב"ד.

קריאת ההפטרה וסדר התקיעות הנערכים על־ידי הרבי בעצמו – תופסים מקום חשוב ועיקרי בעבודת הימים הנוראים. משעות הבוקר המוקדמות תופס לו כל אחד מקום טוב ליד הבימה כדי שיוכל לראות ולשמוע את הרבי בעת אמירת ההפטרה וסדר התקיעות.

פני קודשו להבים וזוהרים אז באור מיוחד. הרצינות שוררת בכל, ומתוך השקיטה החרישית נשמע קולו הצלול והברור של הרבי המלווה ניגון דבקות חב"דית עתיק ומשולב בבכייה נוראה המזעזעת את האדם.

לפני התקיעות מניח הרבי את חבילת ה"פדיונות" על הבימה, מאהיל עצמו בטליתו עליהם, מסדר את השופרות וכאילו ממעמקים נשמע קולו "למנצח לבני קורח מזמור" והקהל עונה מתוך סערה נפשית פנימית. הברכות והפסוקים נאמרים על־ידי הרבי בניגון

ספציפי מיוחד. הדוחק מסביב באותה שעה איום הוא, כל אחד רוצה לזכות לראות פני הקודש במעמד קדוש זה. זיעה של מצווה מעורבת בדמעות חמות וסוערות ניגרת מעל פני כל וכל אחד יוצא מטוהר ומקודש.

תהלוכת "תשליך"

מי שלא ראה תהלוכת ליובאוויטש לאורך שדרת איסטערן פארקוויי ברוקלין לעבר פרוספקט פארק, לעריכת סדר תשליך – לא יכול לתאר לעצמו מעמד רם ונעלה כזה.

מיד אחרי תפילת מנחה, הסתדרו אנשי חב"ד זוגות זוגות לאורך הרחוב. בחזית צועדים ילדי תלמודי־התורה, אחריהם הבחורים תלמידי הישיבות ואחריהם המוני אברכים וזקני החסידים. שורה ארוכה שהתמשכה לאורך קילומטרים רבים, ובראש התהלוכה – הרבי בכבודו ובעצמו כמלך בגדוד.

משני עברי הרחוב התקבצו אלפי יהודים מתושבי ברוקלין לחזות במחזה.

סדרנים מיוחדים השגיחו על הסדר וניצחו על הנגינה שפרצה מפי משתתפי התהלוכה לאורך כל המצעד. והנגינה רועשת וסוערת וגורפת לתוך התלהבותה גם את המוני המתאספים. נשמעים ניגוני־לכת, מרשים וניגוני שמחה ועל כולם השיר הנפוץ על המילים "ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה".

ליד הפארק מקדמת את פני התהלוכה קבוצת שוטרים מיוחדת שנשלחה לשמירת הסדר במקום, וכמשמר כבוד מיוחד לרבי.

הפארק עצמו מלא וגדוש יהודים, אנשים נשים וטף מכל השכבות שבאו לחזות בעריכת סדר תשליך על־ידי הרבי.

ליד אגם המים שבפארק, נעמדת התהלוכה, אומרים סדר תשליך והרבי רומז להתחיל בשירה עליזה. ושוב נשמע ניגון "ופרצת" וההתלהבות הולכת וגדלה. המוני הנאספים נגרפים אל תוך מעגלי הריקוד הסוערים והעיר ברוקלין צהלה ושמחה.

חוזרים שוב באותו סדר, אך דרך רחוב אחר.

תהלוכת "תשליך" הליובאוויטשית קנתה לה שם ופרסום מיוחד בין המוני היהודים תושבי ברוקלין, המצפים כל שנה להשתתף בה.

התועדות חסידית

תהלוכת תשליך חוזרת ל־770 איסטערן פארקווי, וכל אחד אץ רץ ליטול ידיו ולתפוס מקום ב"שאלאש" הגדול, לקראת ההתועדות החסידית שתתקיים כאן בעוד דקות ספורות.

ה"שאלאש" מלא מפה אל פה, שורות העומדים מגיעות עד לתקרה ממש. ההמולה גדולה ופתאום הס – הרבי נכנס. וכהרף עין נסדר מעבר בין העומדים צפופים, והרבי ניגש למקומו על בימה מיוחדת מוגבהת במקצת, בכדי שכל הקהל יוכל לראותו. מסביב לרבי יושבים כבחצי גורן עגולה זקני החסידים, מולו יושבים אנשים מכובדים ועסקנים ואורחים, מימינו עומדים תלמידי הישיבה ומשמאלו המוני אברכים.

הרבי נוטל ידיו לסעודה (זהו אחד מחידושיו של הרבי ליטול ידיו לסעודה

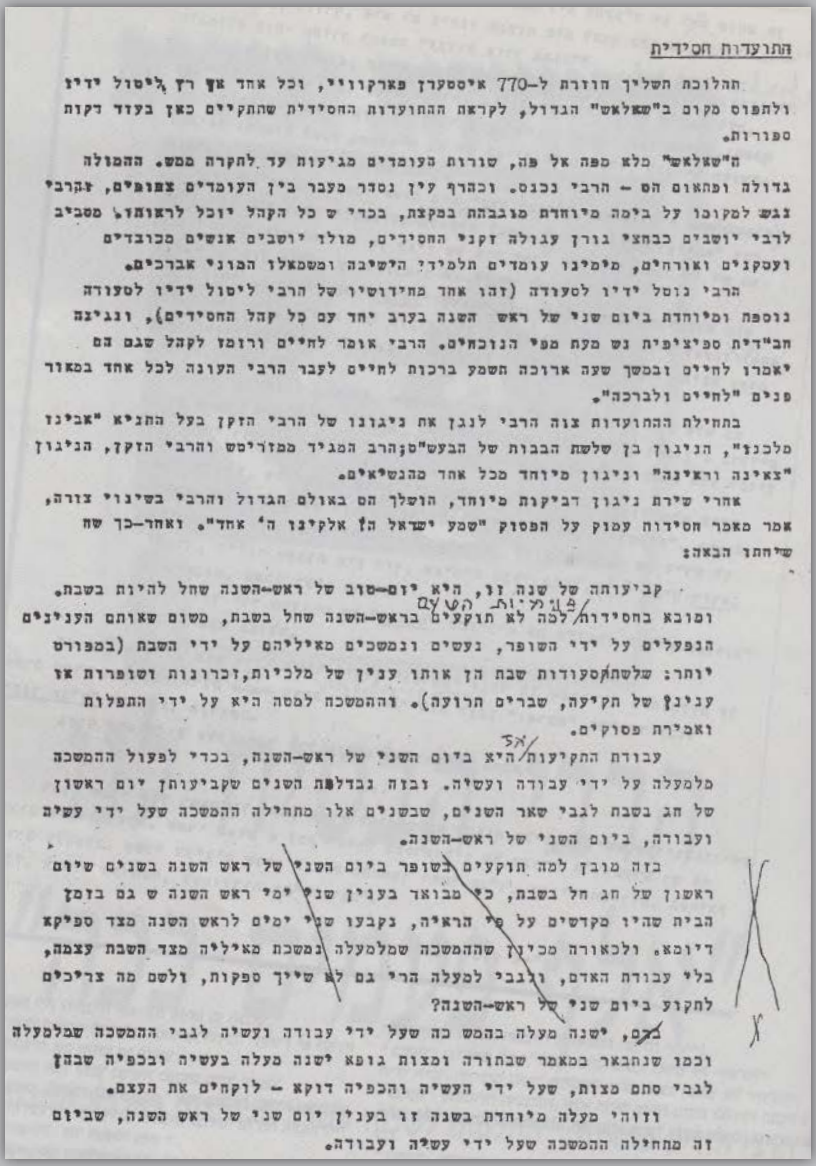

התועדות חסידית

תהלוכת השליח הוזרת ל-770 איסטרן פארקוויי, וכל אחד אף רק ליטול ידיו ולתפוס מקום ב"שאלאש" הגדול, לקראת ההתועדות החסידית שהתקיים כאן בעזד דקות ספורות.

ה"שאלאש" כלא כפה אל פה, שורות העומדים מגיעות עד לתקרה ממש. ההמולה גדולה ופתאום הס - הרבי נכנס. וכהרף עין נסדר מעבר בין העומדים צמודים, והרבי נגש למקומו על בימה מיוחדת מוגבהת במקצת, בכדי ש כל הקהל יוכל לראותו. מסביב לרבי יושבים כבחצי גורן עגולה זקני החסידים, מולו יושבים אנשים מכובדים ועסקנים ואורחים, מימינו עומדים תלמידי הישיבה ומשמאלו המוני אברכים.

הרבי נוטל ידיו לסעודה (זהו אחד מחידושיו של הרבי ליטול ידיו לסעודה נוספת ומיוחדת ביום שני של ראש השנה בערב יחד עם כל קהל החסידים), ונגינה חב"דית ספיציפית נש מעת מפי הנוכחים. הרבי אומר לחיים ורומז לקהל שגם הם יאמרו לחיים ובמשך שעה ארוכה תשמע ברכות לחיים לעבר הרבי העונה לכל אחד במאור פנים "לחיים ולברכה".

בתחילת ההתועדות צוה הרבי לנגן את ניגונו של הרבי הזקן בעל התניא "אבינו מלכנו", הניגון בן שלשת הבבות של הבעש"ט;הרב המגיד ממזריטש והרבי הזקן, הניגון "צאינה וראינה" וניגון מיוחד מכל אחד מהנשיאים.

אחרי שירת ניגון הביקות מיוחד, הושלך הס באולם הגדול והרבי בשינוי צורה, אמר מאמר חסידות עמוק על הפסוק "שמע ישראל הי אלקינו ה' אחד". ואחר-כך שח שיחתו הבאה:

קביעותה של שנה זו, היא יום-טוב של ראש-השנה שחל להיות בשבת. ומובא בחסידות/לכה לא תוקעים בראש-השנה שחל בשבת, משום שאותם הענינים הנפעלים על ידי השופר, נעשים ונמשכים מאיליהם על ידי השבת (במפורש יותר: שלשת/מסעודות שבת הן אותו ענין של מלכיות,זכרונות ושופרות אז ענינן של תקיעה, שברים תרועה). וההמשכה למטה היא על ידי התפלות ואמירת פסוקים.

פנימיות הטעם

עבודת התקיעות/היא ביום השני של ראש-השנה, בכדי לפעול ההמשכה מלמעלה על ידי עבודה ועשיה. ובזה נבדלת השנים שקביעותן יום ראשון של חג בשבת לגבי שאר השנים, שבשנים אלו מתחילה ההמשכה שעל ידי עשיה ועבודה, ביום השני של ראש-השנה.

בזה מובן למה תוקעים בשופר ביום השני של ראש השנה בשנים שיום ראשון של חג חל בשבת, כי מבואר בענין שני ימי ראש השנה ש גם בזמן הבית שהיו מקדשים על פי הראיה, נקבעו שני ימים לראש השנה מצד ספיקא דיומא. ולכאורה מכיון שההמשכה שמלמעלה נמשכת מאיליה מצד השבת עצמה, בלי עבודת האדם, ולגבי למעלה הרי גם לא שייך ספקות, ולשם מה צריכים לתקוע ביום שני של ראש-השנה?

ברם, ישנה מעלה בהמשכה שעל ידי עבודה ועשיה לגבי ההמשכה שבלמעלה וכמו שנתבאר במאמר שבתורה ומצות גופא ישנה מעלה בעשיה ובכפיה שבהן לגבי סתם מצות, שעל ידי העשיה והכפיה דוקא - לוקחים את העצם.

וזוהי מעלה מיוחדת בשנה זו בענין יום שני של ראש השנה, שביום זה מתחילה ההמשכה שעל ידי עשיה ועבודה.

הגהות הרבי על עמודים אלו:

- במקור נכתב: ומובא בחסידות למה לא תוקעים בראש־השנה שחל בשבת.

הרבי הוסיף אחרי המילה "בחסידות": **פנימיות הטעם.**

- במקור נכתב: עבודת התקיעות היא ביום השני של ראש השנה.

הרבי הוסיף אחרי המילה "התקיעות": **אז** [כלומר, שרק כאשר ראש־השנה חל בשבת אז עבודת התקיעות היא ביום השני של ראש־השנה].

- הרבי העביר קולמוס על הקטע כולו (ובכלל זה המילה "ברם" הפותחת את הקטע הבא).

נוספת ומיוחדת ביום שני של ראש השנה בערב יחד עם כל קהל החסידים), ונגינה חב"דית ספציפית נשמעת מפי הנוכחים. הרבי אומר לחיים ורומז לקהל שגם הם יאמרו לחיים ובמשך שעה ארוכה תשמע ברכות לחיים לעבר הרבי העונה לכל אחד במאור פנים "לחיים ולברכה".

בתחילת ההתועדות צוה הרבי לנגן את ניגונו של הרבי הזקן בעל התניא "אבינו מלכנו" הניגון בן שלושת הבבות של הבעש"ט, הרב המגיד ממזריטש והרבי הזקן, הניגון "צאינה וראינה" וניגון מיוחד מכל אחד מהנשיאים.

אחרי שירת ניגון דביקות מיוחד, הושלך הס באולם הגדול והרבי בשינוי צורה, אמר מאמר חסידות עמוק על הפסוק "שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד". ואחר־כך שח שיחתו הבאה:

קביעותה של שנה זו, היא יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת. ומובא בחסידות פנימיות הטעם למה לא תוקעים בראש השנה שחל בשבת, משום שאותם העניינים הנפעלים על־ידי השופר, נעשים ונמשכים מאליהם על־ידי השבת (במפורט יותר: שלשת סעודות שבת הן אותו ענין של מלכויות זכרונות ושופרות או ענינן של תקיעה, שברים ותרועה). וההמשכה למטה היא על־ידי התפילות ואמירת פסוקים.

עבודת התקיעות אז היא ביום השני של ראש השנה, בכדי לפעול ההמשכה מלמעלה על ידי עבודה ועשיה. ובזה נבדלות השנים שקביעותן יום ראשון של חג בשבת לגבי שאר השנים, שבשנים אלו מתחילה ההמשכה שעל ידי עשיה ועבודה, ביום השני של ראש השנה.

ישנה מעלה בהמשכה שעל ידי עבודה ועשיה לגבי ההמשכה שלמעלה וכמו שנתבאר במאמר שבתורה ומצוות גופא ישנה מעלה בעשיה ובכפיה שבהן לגבי סתם מצוות, שעל ידי העשיה והכפיה דוקא – לוקחים את העצם.

וזוהי מעלה מיוחדת בשנה זו בענין יום שני

הגהות הרבי על עמודים אלו:

▪ במקור נכתב: מה איכפת ליה להקב"ה אם הוא שוחט מן הצואר.

הרבי העביר קולמוס על המילה "הוא".

▪ במקור: תורה ומצוות מצד עצמן מגיעות למקום מדוד ומוגבל.

הרבי העביר קולמוס על המילה "למקום" וכתב: **לבחי' גבוה – אבל בכל זה** [והוסיף פעמיים את האות ה' בסיום המילים "מדוד" ו"מוגבל", כך שיש לקרוא:] מדוד**ה** ומוגבל**ה**.

▪ במקור: וענין צירוף הבריות, עשיה וכפיה, מגיעו לבחינה של מה איכפת ליה.

הרבי מחק את האות ו' שבסיום המילה מגיעו והוסיף: **עוד למעלה מזה** – .

▪ במקור: מפרש רש"י בשם הספרא.

הרבי העביר קולמוס על המילה "בשם", הוסיף אות מ' לפני "הספרא", והקיף את את המילה "מהספרא" בסוגריים.

▪ במקור: שבת בראשית שענינה מלמעלה למטה.

הרבי הוסיף אחרי המילה "שענינה": – **המשכה**.

▪ במקור: המעלה של אור חוזר, עשיה וכפיה המגיע עד לעצם.

הרבי מחק את האות ה' שבתחילת המילה "המגיע", והוסיף: **וזה**.

▪ במקור: נדרשת הרי העבודה.

הרבי העביר קולמוס על המילה "הרי".

▪ במקור: וצריכים לפעול למטה שהנו מוגבל באופן של "ופרצת".

הרבי הוסיף: **בה**[למטה] ותיקן מ"באופן" ל"**ה**אופן".

בזה נבין גם הסובא במדרש מה איכפת ליה להקב"ה אם הוא שוחט מן הצואר או מן העורף, אלא לא ניתנו המצות אלא לצרף בהן את הבריות. ולכאורה זוהי סתירה למאמר "עבודה צורך גבוה"?

אלא הענין הוא, תורה ומצות מצד עצמן מביאות מדרגה ומעלה ועניין צירוף הבריות, עשיה וכפיה, מגיע לבחינה של מה איכפת ליה.

וזוהי גם מעלת שנה זו לגבי השנה שעברה שהיתה שנת שמיטה, ומשנת השמיטה נכנסים לשנה השמינית בה יש לקיים מצות הקהל, להקהיל האנשים, הנשים והטף לשמוע את פרשת המלך.

על שמיטה כתוב שכל השנה היא "שבת להו'", מפרש רש"י (בספרא) שזהו כמו שבת בראשית שענינה שלמעלה למטה, "שבת מיקדשא וקיימא" וכן העבודות של שנת השמיטה הן ענין של אור ישר. משא"כ שנה זו יש בה המעלה של אור חוזר, עשיה וכפיה מגיע עד לעצמו.

וזהו גם הענין של "ופרצת" שדובר בו, שזהו מצד מה שלמעלה הוא בלי גבול. ברם, נדרשת העבודה בדרך אור חוזר – וצריכים לפעול למטה שהנו מוגבל באופן של "ופרצת", שתוסרנה ההגבלות, שלא תהיה נתינת מקום לבחינת הגבול כלל.

כמבואר בענין התשובה, שתשובה היא לא רק על עבירות ממש אלא גם על מה שיכול להיות בריבוי השתלשלות ומצד כמה סיבות וענינים צדדיים ענין בלתי רצוי – הנה על זה ישנו ענין התשובה שלא תהיה מקום כלל לענין שלא כדבעי, וזוהי גם כונת "ופרצת" שגם למטה יש לפעול שלא תהיה נתינת מקום לבחינת הגבול. עד שתהיה "פרזות תשב ירושלים", פרזות בלי גבול, וזה יהיה "תשב" – בהתישבות, שזוהי הכונה של דירה לו יתברך, היינו עצמות אין סוף, אמיתית הבלי גבול, ולזו תהיה דירה, בהתישבות, תשבו כעין תדורו.

ועל ידי העבודה של "ופרצת" ממשיכים את ה"יעלה הפורץ לפנינו" שתהיה שנת גאולה.

עם גמר שיחתו, צוה הרבי לשיר ניגון "ופרצת" עבור כל המוסדות המתנהלים על טהרת הקדש ועבור מוסדות הרבי בפרט, ואחר-כך צוה לנגן "ופרצת" במיוחד עבור "כפר חב"ד" שבארצנו הקדושה.

בסוף ההתועדות חלק הרבי לכל הנאספים מכוס של ברכה.

...

אכן, אשרי עין ראתה כל זאת. אשרי האיש שזכה להיות בליובאוויטש שבליובאוויטש בימים נוראים אלה. אשרי האיש ש זכה להיות במטרפולין של עבודת ה' ומקדש רב זה לתורה ולתפלה. אשרי העינים שזכו לראות בהתאסף ראשי חב"ד, זקני החסידים, במחיצת הרבי, לתפלה משותפת, להתועדות ול"יחידות".

(המשך יבוא אי"ה)

- במקור: שתוסרנה ההגבלות, שלא תהיה נתינת מקום לבחינת הגבול כלל.

הרבי הוסיף: **ועד** [שלא תהיה כו'].

- במקור: שתשובה היא לא רק על עבירות ממש אלא גם על מה שיכול היה להיות ...

הרבי העביר קולמוס על המילה "היה".

- במקור: לשיר ניגון "ופרצת" עבור כל המוסדות המתנהלים על טהרת הקודש ועבור מוסדות הרבי בפרט.

הרבי העביר קולמוס על המילה "הרבי" וכתב במקומה: **חב"ד**, והוסיף: **וכמחז"ל – עירך קודמין**.

של ראש השנה, שביום זה מתחילה ההמשכה שעל ידי עשיה ועבודה.

בזה נבין גם המובא במדרש מה אכפת ליה לקב"ה אם שוחט מן הצואר או מן העורף, אלא לא ניתנו המצוות אלא לצרף בהם את הבריות. ולכאורה זוהי סתירה למאמר "עבודה צורך גבוה"?

אלא הענין הוא, תורה ומצוות מצד עצמן מגיעות לבחי' גבוה – אבל בכל זה מדודה ומוגבלה וענין צירוף הבריות, עשיה וכפיה, מגיע עוד למעלה מזה לבחינה של מה איכפת ליה.

וזוהי גם מעלת שנה זו לגבי השנה שעברה שנת שמיטה, ומהשמיטה נכנסים לשנה השמינית בה יש לקיים את מצוות הקהל, להקהיל האנשים, הנשים והטף לשמוע את פרשת המלך.

על שמיטה כתוב שכל השנה היא "שבת להוי'", מפרש רש"י (מהספרא) שזהו כמו שבת בראשית שענינה המשכה מלמעלה למטה, "שבת מיקדשא וקיימא" וכן העבודות של שנת השמיטה הן ענין של אור ישר, משאין־כן שנה זו יש בה המעלה של אור חוזר, עשיה וכפיה וזה מגיע עד לעצם.

וזהו גם הענין של "ופרצת" שדובר בו, שזהו מצד מה שלמעלה הוא בלי גבול. ברם, נדרשת העבודה בדרך אור חוזר – וצריכים לפעול בה למטה שהנו מוגבל באופן של "ופרצת", שתוסרנה ההגבלות, ועד שלא תהיה נתינת מקום לבחינת הגבול כלל.

כמבואר בענין התשובה, שתשובה היא לא רק על עבירות ממש אלא גם על מה שיכול להיות בריבוי השתלשלות ומצד כמה סיבות וענינים צדדים ענין בלתי רצוי – הנה על זה ישנו ענין התשובה שלא יהיה מקום כלל לענין שלא כדבעי, וזוהי גם כוונת "ופרצת" שגם למטה יש לפעול שלא תהיה נתינת מקום לבחינת הגבול. עד שתהיה "פרזות תשב ירושלים", פרזות בלי גבול, וזה יהיה "תשב" – התיישבות, שזוהי הכוונה של דירה לו יתברך, היינו עצמות אין סוף, אמיתית הבלי גבול, ולזו תהיה דירה, בהתיישבות, תשבו כעין תדורו.

ועל ידי העבודה של "ופרצת" ממשיכים את ה"יעלה הפורץ לפנינו" שתהיה שנת גאולה.

עם גמר שיחתו צוה הרבי לשיר ניגון "ופרצת" עבור כל המוסדות המתנהלים על טהרת הקודש ועבור מוסדות חב"ד בפרט וכמחז"ל – עירך קודמין. ואחר כך צוה לנגן "ופרצת" במיוחד עבור "כפר חב"ד" שבארצנו הקדושה.

בסוף ההתועדות חלק הרבי יין לכל הנאספים מכוס של ברכה.

▪

אכן, אשרי עין ראתה כל זאת. אשרי האיש שזכה להיות בליובאוויטש שבליובאוויטש בימים נוראים אלה. אשרי האיש שזכה להיות במטרופולין של עבודת ה' ומקדש רב זה לתורה ולתפלה. אשרי העיניים שזכו לראות בהתאסף ראשי חב"ד, זקני החסידים, במחיצת הרבי, לתפלה משותפת, להתועדות ול"יחידות".

תשליך

במצולות ים כל חטאתינו
ותשפיע עלינו שפע ישועה ורחמים

סקירה מפורטת על מעמדי התשליך נוראי ההוד
במחיצת רבינו למן שנות הגעתו לחצי כדור התחתון
בליווי סיפורים ופנינים מיוחדים

אחר תפלת מנחה אמר "מ'וועט זיך מסתמא באלד גיין צו תשליך". אחר איזה זמן יצא הגבאי מהיכלו הק' ומסר שכ"ק אדמו"ר שליט"א ילך אחר איזה רגעים במהירות, במילא אותם שאינם יכולים לילך במהרה ילכו מקודם. אחר איזה רגעים יצא מהיכלו הק'. והלך במהירות יתרה ראשונה. ואחריו כל החסידים.

מה נהדרה המחזה הזה עת המלך הולך ראשונה ואחריו כל עבדיו. וקולות נשמעים "הנה הרבי", "הנה הרבי מליובאוויטש" (יומן א' הת', תשי"ג)

אחד מן המחזות המיוחדים ביותר בחודשי תשרי העמוסים בחצרות קדשנו, היה המראה הנפלא של תהלוכת התשליך שצעדה מדי שנה לאורך שדרת איסטרן־פארקוויי לעבר האגם שבגן הבוטני, ובראשה הרבי.

התהלוכה החלה בראש השנה תש"ב. היה זה ראש השנה הראשון לאחר הגיע הרבי לחופי ארה"ב. בעת שיצא הקהל לאמירת התשליך בגן הבוטני, העיר הרבי להולכים כי לתשליך יש לצעוד מתוך שירה ובצורה מסודרת – בשני טורים. כמובן שהקהל נענה לבקשתו של הרבי, 'חתנא דבי נשיאה' באותם הימים, והכול הסתדרו בשורה מסודרת – זוגות זוגות – כאשר הם צועדים בתהלוכה מתוך שירה וזמרה.

התהלוכה חלפה על רחוב איסטרן־פארקוויי, ומן הרחובות הסמוכים, שהיו מוגדרים כאזורי יוקרה, בהם התגוררו אנשי רפואה ומשפטנים בכירים, התקבצו ויצאו להתבונן במחזה הנדיר של תהלוכה מסודרת ושמחה שצועדת בראש כל חוצות. רבים מתושבי האזור היו יהודים והתהלוכה הותירה עליהם חותם עמוק.

היציאה

זמן מה לאחר תפילת המנחה של צהרי ראש־השנה, היו החסידים מסתדרים זוגות־זוגות (ובהמשך השנים כאשר התרבו ההולכים – בשלישיות) בטור עורפי, ומחכים שהרבי יצא מ770.

כאשר הרבי יצא, חלף על פני החסידים הרבים שעמדו מוכנים ליציאה, עד שהגיע לראש התהלוכה, ופעמים רבות סימן לקהל להגביר את השירה. משהגיע לראש, החל לצעוד כשהרב חדקוב לצדו, כשמאחוריהם צועדים כולם בסדר הזה: הילדים, לאחריהם הבחורים ולאחריהם שאר הקהל. מתואר, כי בעת ההליכה רחשו שפתיו הק' של הרבי כל העת.

כך מתאר **הרמ"מ וולף** את רגע יציאת הרבי מ770 ביומנו משנת תשכ"ה: "איסטרן־פארקוויי הייתה מלאה לכל מלוא העין לימין ולשמאל השדרה באלפי אנשים שישבו שמחים ונהנו מהאוויר הצח, רובם היו יהודים שהתגוררו בשכונה. בשעה שהרבי דרך על מפתן 770 והדלת נפתחה, נעמדו כולם – ספונטנית – והתרוממו להביט".

במשך כל זמן התהלוכה קול נגינה עזה נשמע מפיות החסידים בחלל רחוב איסטרן־פארקוויי הרחב, ואלפי אנשים (יהודים ולהבדיל אף גויים) עמדו מן הצדדים וצפו במחזה, כשרבים מהם אף מצטרפים בעצמם לתהלוכת הענק.

התהלוכה

רבים מהניגונים שנוגנו בעת הצעידה היו כאלו שאינם חב"דיים שכן הם, כמו התהלוכה כולה, היו מיועדים בעיקר עבור ה"חוצה".

התהלוכה צעדה לאורך ציר המדרכה המרכזי של שדרת איסטרן־פארקוויי, עד שהגיעה ל'גן הבוטני' הממוקם במרחק הליכה של כמחצית השעה (בהשתלבות הרחובות איסטרן־פארקוויי וווישינגטון), ובאגם הגדול שבו, היה התשליך נערך.

לאורך כל הדרך, בכל עת בה נדרש הקהל העצום לחצות את הכביש עצרה התנועה למשך מספר דקות עד שהחסידים הרבים יעברו כולם, כאשר הכול מביטים בסקרנות ובהדרת כבוד במחזה המיוחד. המשטרה ליוותה את התהלוכה (כמובן מיוזמתה, מבלי שאיש ביקש זאת), ושוטרים היו מלווים גם את הרבי.

התהלוכה הייתה מושכת אליה גם עיתונאים וצלמים רבים מן העיתונות הלא־יהודית שהגיעו בכדי לחזות במראה המשובב ובדמותו המאירה של הרבי ששבתה את עיני כל הצופים, ולתעד את המעמד.

היה ניכר שחוֹרה לרבי על כך שמצלמים אותו ביו"ט, ואף פעמים שניסה להסתיר את פניו בידו הק'.

[יש לציין שסיפור דומה מתאר הרבי הריי"צ ברשימותיו (הסיפור סופר על־ידי הרבי באחת מסעודות ראש השנה): בעת אמירת התשליך בשנת תרס"ו הגיעה ספינה ובה שני בניו של אחד מאדוני האחוזות בליובאוויטש, אשר צילמו את הרבי הרש"ב יחד עם כל הקהל והדבר ציער את הרבי הרש"ב. אולם, הרבי הריי"צ מסיים וכותב כי "לא אכחד אשר הייתי נהנה אם הצילום עלה ליפה"... לאחר־מכן, הפסיק הרבי הרש"ב את עריכת התשליך בנהר ומני אז ואילך נערכה "בחצרו או באופן אחר"].

משנה לשנה גדלו התהלוכה ושמעה המיוחד. ועם השנים גדלה כל כך, עד שבשלב מסוים אחרוני הצועדים הגיעו לפארק כשהרבי כבר יצא ממנו (היציאה הייתה נעשית דרך שער מרוחק יותר, כך שהרבי היה הולך כברת דרך מסויימת בתוככי הפארק).

התשליך

בהגיע התהלוכה לפארק, נעמדו לאמירת תשליך, גם שם חיכו המוני

אנשים לחזות במעמד (משהתרבה הקהל – נסגר חלק מהפארק במיוחד עבור התהלוכה).

את נוסח ה'תשליך' אמר הרבי מתוך חוברת קטנה שנדפסה על־ידי המל"ח והייתה מונחת בכיס מעילו. בחוברת זו, שהודפסה על־ידי 'קה"ת', הובא נוסח התשליך, וגם נוסח הכפרות ונוסח ההקפות, וכן מכתב של הרבי אודות חודש תשרי ומועדיו.

מיד לאחר אמירת התשליך פרצו בריקוד כאשר הרבי מנצח על השירה, ומשם חזרו ל770.

בחזרתו, יצא הרבי – ואחריו התהלוכה – מסביב לפארק, כך שהצעדה התקיימה בחזור לאורך רחוב פרזידנט. גם עתה צעדו תוך שירה, אולם מטבע הדברים התהלוכה קטנה ורבים הלכו לאחר־מכן בקבוצות קבוצות. הרבי הורה שישירו וירקדו גם כאשר הגיעו ל770, ואכן היה מתקיים ריקוד סוער וממושך בחצר 770, ובדרך־כלל הסיט הרבי את הווילון בחדרו, הביט על הריקודים, ואף סימן באצבעו שיגבירו את השירה.

באמצע הריקוד נערכה הפוגה שנוצלה לקריאת מכתבו הכללי של הרבי וכיוצא־בזה, עבור הקהל הרב שהסתופף לחזות בחסידים. היה זה בהוראת הרבי, שאף הורה שהדברים ייאמרו בשפת המדינה (ועל־כן נקרא המכתב־כללי שנכתב באנגלית).

מספר פעמים אירע שהרבי הודה לשוטרים שליוו את התהלוכה.

[כאשר ראש־השנה חל בשבת, והתשליך נאמר ביומו השני של החג, הייתה התהלוכה בחזור קטנה יותר משום שהחל משנת תשי"ב חידש הרבי את ההתועדות בראש־השנה, ורבים מהקהל מיהרו ורצו ל770 על מנת לתפוס מקום להתועדות]

השליח ר' **זלמן** ע"ה **פוזנר** סיפר, כי בשנת תש"ב, בה התקיימה התהלוכה הראשונה, היה עדין צעיר לימים. בהיותו ילד אמריקאי הרגיל לאורח החיים ה"מנומס", תהלוכה זו גרמה לו מבוכה, וכך השתרך לו בסוף התהלוכה. כשחזרו, ניגש אליו יהודי אמריקאי הלבוש בקפידה בבגדי חג, הלה ניגש אליו, תפש בזרועו, ותבע לדעת: "מדוע הם שרים? מדוע הם שרים?", "גמגמתי, בקושי הוצאתי מילה מעבר ל"ראש השנה" ו"תשליך"". האיש עדיין החזיק

בזרועו בחוזקה. "כאן עמוק בפנים", אמר ברגש, כשהוא מצביע על לבו, "יש לי ניצוץ", התרחק והלך. "ללא ספק", סיים הרב פוזנר את הסיפור, "השתתף האיש בתפילת ראש־השנה באותו הבוקר, אין ספק כי הוא שמע דרשה והאזין לנגינתם של חזן ומקהלה, אבל את הניצוץ שבקרבו – עוררה דווקא תהלוכת ה'תשליך' והאנשים השרים".

"שבת היום לה'"

בשנת תשי"א הלך לימין הרבי הרב **מאיר** ע"ה **אשכנזי**, ובעת ההליכה דיבר הרבי על עניין "לא אד"ו ראש" על־פי נגלה וחסידות.

כאשר הגיעו לנהר, חיפש הרבי את הדגים. בהקשר זה סיפר הרבי על האריז"ל שפעם אמר תורה בסמיכות לנהר ונעמדה שם צפרדע. רבי חיים ויטאל חפץ לגרשה, אך האר"י מנע ממנו כיון ש"זי וויל הערן תורה" [חפצה היא לשמוע תורה]...

בשנת תשי"ב אמר הרבי שברצונו שיהיה בתהלוכה קהל גדול, ועל־כן יעשה כל אחד מאמץ להביא את יודעיו ומכריו למעמד רב רושם זה. הרב חדקוב הורה גם לילדים, שיבקשו מכל הילדים שיפגשו בדרך, שיצטרפו גם הם.

באותה שנה, בעת החזרה מהתהלוכה ביקש הרבי שינגנו את הניגון **"אז איך וואלט זיין בכח, וואלט איך גיין אין די גאסן און געשריען שבת, שבת היום לה'"** [אילו היה בכוחי הייתי מהלך ברחובות וצועק: שבת, שבת היום לה'], כפי שהובן בשעתו – על מנת לעורר את הקהל היהודי הרב שעמד באותו זמן וצפה בתהלוכה.

לכתחילה אריבער...

בשנת תשי"ז מזג האוויר בראש השנה היה קודר למדי, וגשם עז ניתך מן השמים. הקהל חשב שהרבי לא ילך לתשליך בגשם שכזה מפאת המרחק הרב. אולם אחר תפלת מנחה יצא הרבי מחדרו בלוויית הרב חדקוב, והלך לתשליך, כרגיל. מובן שכל אנ"ש והתמימים הצטרפו אף הם.

מבלי הבט על הגשם הסתדרו החסידים בשורות־שורות וניגנו. אולם כשהגיעו לפארק, מצאו את השער סגור כיון שמחמת הגשם לא ביקרו שם אנשים באותו היום, ומשום כך, כשהתאחרה השעה, סגרוהו.

כמה מתלמידי התמימים ניסו בכל האופנים לפתוח את השער, אך ללא הועיל. ולפתע, מבלי שמישהו ישער שמעין זה יארע, הבחינו שהרבי מטפס על הגדר! היו שביקשו לעזור לרבי, אולם הרבי לא הניח, עלה על הגדר הגבוהה וירד לתוך הגן (כשהירידה הייתה קשה אף יותר מהעליה). הרבי עשה זאת בזריזות ובמהירות וכמובן, כולם טיפסו באותו האופן...

ברשמים מחודש תשרי של אותה שנה מתאר הרה"ח ר' **אוריאל** ע"ה **צימר**: "כאשר הגיע הקהל הגדול – ובראשו הרבי שליט"א לשערי הגן – מצאום נעולים, מפאת הגשמים. אולם אין החסידים מתפעלים מדברים כגון אלה, עם הרבי בראשם קיימו קיום מילולי את הפתגם החסידי "אז מען קען ניט ארונטער גייט מען אריבער"

– קפצו מעל לגדר, אמרו "תשליך" יצאו בריקוד, טפסו חזרה וצעדו בסך חזרה אל בית המדרש. הגשם? למי הוא מפריע? והחסידים מספרים "מופת": שכל אלה שהשתתפו ב"מצעד התשליך" בגשם – לא הצטנן איש...".

בעת ההתועדות ביקש אחד החסידים משקה והרבי שאלו האם הלך לתשליך, ומשענה שכן, אמר לו: "משום מה כובעך אינו רטוב?!"...

בשנת תשכ"ג ביקש הרבי כי הקבוצה שהגיעה מארץ־הקודש תלך בראש – אחרי הרבי, ולאחריהם כל החסידים.

"אבינו מלכנו, שלח"...

בסיום ה'ראלי' בכ"א אלול תשד"מ, סיפר הרב **יעקב־יהודה** ע"ה **העכט** סיפור מיוחד שאירע בעת התשליך באחת משנות ה'שי"ן'. להלן דבריו:

אני עומד לעשות דבר שלא עשיתי מעולם. אינני יודע אם אני נוהג כראוי או לא, ייתכן שאקבל על כך 'חלק', ועם זאת אני אעשה את זה, כיון שאני מרגיש בלבי שעליי לעשות זאת כעת.

הקשיבו לי היטב! ברצוני לומר משהו מעצמי, זה ייקח שתי דקות בלבד, מכיון שאני לא רוצה לקחת לרבי מהזמן.

אני מרגיש שכיון שהרבי דיבר היום אודות "טוב הנראה והנגלה", יש צורך לנצל את ההזדמנות. הרי לזה אנחנו מחכים תמיד, שנוכל לראות את כל הברכות שהרבי מברך בעיננו, ובמיוחד את הגאולה על־ידי משיח צדקנו.

אני רוצה לספר משהו על עצמי. עד עתה איש לא שמע את הסיפור הזה: כאשר הייתי ילד צעיר, הלכנו לאמירת תשליך, צעדנו לגן הבוטני. כאשר חזרנו – היה זה מספר שנים לפני הסתלקות הרבי הריי"צ, זכותו יגן עלינו – הגענו לחזית של 770, ניגנו ניגון ויצאנו בריקוד. אני הייתי אז ילד צעיר, וה' נתן לי קול גבוה... ובכן, שנה אחת כאשר יצא הרבי הריי"צ והביט מהחלון, פנה אליי הרבי שליט"א (שעל־ידו הלכתי כל הזמן),

"לא אכחד אשר הייתי נהנה אם הצילום עלה ליפה". הרבי בעת התשליך, צולם ע"י נכרי

הרבי ביקש ממני לעלות על הספסל, אמר לי נוסחי "אבינו מלכנו" מיוחדים לומר, וככל אשר אמר לי הרבי, הכרזתי והקהל אחריי. את אחד מהם אני זוכר: "אבינו מלכנו שלח רפואה שלימה לכבוד קדושת אדוננו מורנו ורבינו".

כשהגעתי היום לכינוס אמרתי לעצמי שכדאי לנצל את הכינוס, וכמו שבשעתו הרבי אמר לי להכריז, כך נאמר עכשיו לרבי. הרבי לא אמר לי עכשיו לעשות את זה, אבל אני מרגיש כך שצריך לעשות, שנאמר תפילה שמשיח יגיע, כמו שהרבי דיבר על טוב הנראה והנגלה.

ילדים! עִמדו על הרגליים! ואִמרו מכל לבכם ונשמתכם – ואם אני שוגה אני מבקש מהרבי סליחה – הרי "מפי עוללים ויונקים". עִמדו על הרגלים ואִמרו אחריי: "אבינו מלכנו, שלח לנו גואלנו משיח צדקנו במהרה בימינו", הבה נאמר לרבי "לשנה טובה תכתב ותחתם".

התשליך ב770

ענין פרטי

התהלוכה לגן הבוטני התקיימה בקביעות עד לחודש תשרי של שנת תשכ"ח.

בשלהי שנת תשכ"ז, התבטאה הרבנית בפני **הרש"ז** ע"ה **גורארי**, כי ההליכה הארוכה לתשליך הינה לטורח עבור הרבי, וכי איננה מרוצה מכך. לאחר שקיבל את הסכמתו ועידודו של הרבי שכר הרש"ז חברת קידוח שקדחה בחצר שמאחורי בנין הספרייה בכדי למצוא מים חיים הזורמים בקרקעית. הקידוחים הראשונים לא צלחו, אולם ימים ספורים טרם ראש השנה, אכן נמצאו המים והוקמה באר בסמיכות ל770, בחצר בנין הספריה.

[ייתכן והפסקת תהלוכת התשליך קשורה גם לחילול היום־טוב שנעשה בעקיפין כתוצאה מתהלוכת התשליך, מחמת השוטרים והעיתונאים היהודים, כפי שהתבטא הרבי בשנת ה'תשכ"ד בפני הרש"ג לאחר שהוא שיבח את הרושם האדיר שעשתה התהלוכה.]

באותה שנה הועבר מסר כי הרבי אינו חפץ שהחסידים ינכחו בשעת התשליך שלו, ו'כשם שכאשר הולך לעשות קידוש בביתו, הרי זה עניין פרטי, כן גם בתשליך'. ואכן, לאורך השנים היה זה מהמעמדים היחידים בהם לא עמדו החסידים סביב הרבי [למעט אחדים מהמשב"קים, הרש"ג ועשרה מזקני החסידים (על־פי השמועה היה זה בהוראת הרבי)].

בריכת חמד

בריכת התשליך שנבנתה בזריזות הייתה לא יותר מאשר בריכת בטון פשוטה. בהתחשב בהמוני היהודים שהגיעו לומר בה תשליך, התמלאה הבריכה בבוץ ובלכלוך ומראה לא היה מרשים במיוחד. הרבנית התבטאה על כך בפני המשב"ק ר' **חיים־ברוך הלברשטם**. ר' חיים ברוך, שמשמש גם

כחבר 'ועד בדק הבית' של 770, נרתם למלאכה והקים מאחורי בנין הספריה הסמוך ל770 שכיית חמדה של ממש, שכללה אבני בזלת מיוחדים. הרבנית לא חדלה מלשבח את יופי המקום. ופעמים רבות נהגה לעמוד ולצפות בו מהקומה השניה של 770.

לאחר שהחלו הרבי והרבנית לשהות בשבתות בבניין הספריה, הוחלט להרחיב את הקומה הראשונה ובשל כך, בשנת תשד"מ הועתקה בריכת התשליך והוקמה מחדש בחצר האחורית של 770, שם היא ממוקמת עד היום. מעמד התשליך של ראש־השנה תשמ"ה היה ההזדמנות הראשונה בה השתמש הרבי בבריכה החדשה.

מראה מלכותי

כאמור, בשעת אמירת התשליך – כהוראת הרבי – לא נכחו אנשים [למעט המצויינים לעיל], וחצר 770 כולה הייתה ריקה. מן המתואר ביומני התקופה ומתיאורם של אנשים שהצליחו לחזות במעמד עולה כי היה זה מעמד מלכותי ומיוחד – לחזות ברבי עומד לבדו במלא הדרו.

אף שבחצר שבין הספריה ל770, שבקצהו ממוקמת הבריכה לא עמד איש, הרי שבמדרכה ובמדרגות הסמוכות לבניין 770, עמדו חסידים רבים והביטו ברבי כאשר צעד לתשליך.

בשעת התשליך היה הרבי עומד בקביעות כאשר פניו לכיוון איסטרן פארקווי.

לבריכת התשליך שעמדה מאחורי בנין הספריה, היו שני פתחים והרבי היה נכנס מהפתח הימני ויוצא מהפתח השמאלי. גם לבריכה החדשה יותר, הרבי היה מגיע מצד אחד, ואחר עושה סיבוב סביבה ויוצא מן הצד השני.

הרבי היה יוצא לתשליך כשבידו הסידור, ובשנים האחרונות – דף־צילום מוגדל של סדר התשליך.

בהרבה מהשנים התעניין הרבי אצל א' המשב"קים וביקש לדעת היכן הדגים, כשהוא מביט עליהם מעט.

במקום בו נכתב בסידור שיש לנער את **שולי** הטלית־קטן נהג הרבי לנער את הציציות עצמן, ובשנת תשד"מ ניערן הרבי באמצעות הסירטוק. בשנת תש"מ חיכה הרבי משך זמן לרש"ג שהגיע מביתו. כשחזר מאמירת התשליך, פנה הרבי לר' זושא וילמובסקי בתנועת עידוד והחל לנגן (קודם כניסתו ל770) "אתה בחרתנו". כמו־כן בהרבה מן השנים עודד את שירת הקהל בחזרתו מהתשליך.

בשנת תנש"א, זמן התשליך היה הפעם הראשונה בה עמד הרבי בחצר לאחר הרחבת הספריה, הרבי סקר את החצר החדשה, את הגשר המחבר את בנין הספריה ל770, וכן את פתח הספריה החדש. באותה השנה, בשונה משאר השנים, הרבי ניגש לאמירת תשליך מיד לאחר תפילת מנחה (ויצא דרך הדלת הראשית של 770). הקומה השלישית של 770 הייתה פתוחה עבור אנ"ש והתמימים – שיוכלו לראות את הרבי בשעת התשליך.

1. שער הגן הבוטני. על שער זה טיפס הרבי בשנת תשי"ז.

2. בריכת החמד שנבנתה בחצר הספריה. בבריכה זו קיים הרבי את ה'תשליך' בשנים תשכ"ט־מ"ד

3. שערי בריכת החמד. הרבי היה נכנס משער אחד ויוצא מהשער השני.

4. הבריכה החדשה. בבריכה זו קיים הרבי את ה'תשליך' משנת תשמ"ה ואילך. בריכה זו קיימת עד היום.

רגשי קודש

לקראת חודש תשרי תשט"ז נסע לראשונה הרה"ח ר' **יעקב־יוסף רסקין** ע"ה להסתופף בצל רבינו ב770 ▪ באותיות נלבבות ורוויות רגש הוא העלה עלי כתב את חוויותיו ממאורעות החודש המשובע והמשביע במחיצת הרבי ▪ במלאות ששים שנה ל**חודש תשרי תשט"ז** מוגש בזה היומן המרתק המביא תיאור חי ואותנטי מימי החודש הגדושים | **חלק ראשון**

רשמי ביקורי אצל כ"ק אדמו"ר שליט"א
מיום ה' כ"ח אלול תשט"ו עד יום ג' ב' מרחשון תשט"ז

■ רעדה וחיל אחזתני

אין בי מלים לתאר ואין באפשר להעלות על הכתב גודל הרגשי קודש בעת שזכיתי לראות בעיניי נועם זיו אור פני קודש הקדשים הוד כ"ק אדמו"ר שליט"א, וכידוע שענין הרגש הנשמה אי אפשר לבטא בשבחים ולמסור להזולת בדיבורים, והנני רק לציין בקיצור את הדברים שראיתי במשך החודש השביעי.

באתי לברוקלין ביום ה' כ"ח אלול בשעה עשר בבוקר ובאותו יום זכיתי כבר לראות פני קודש הקדשים שליט"א פעמיים.

בשעה חמש בערב נכנסתי עם בניי שיחיו לבקר הרבנית אם המלך מרת חנה שליט"א. ובהזדמנות, הנה הפעם הקדים כ"ק אדמו"ר שליט"א לבוא לבקר אמו הרבנית שליט"א. כשנכנס כ"ק לאמו תיכף עמדנו כולנו מהכסאות והכרתי את כ"ק שליט"א לפי התמונות, ומהכבוד שעשו בשבילו. תיכף שאל את כבוד אמו עלי, ואמרה שזהו ידידנו... ואני רעדה וחיל אחזתני, ויחד עם זה שמחה וחיבה יתרה מאהבה מסותרת לאילנא דחיי, והתגברתי על רגשותי ותיכף אמרתי ברכת שהחיינו בקול רם ובעיניים סגורות, וכ"ק אדמו"ר שליט"א אמר אמן. אחרי זה התעניין בדבר סדר הנסיעה שלי, וגם ההורדה מהאוירון ועוד איזה שאלות. ובהזדמנות זו שהיינו אצל אמו תחי' אמר אלינו "שתתוועדו בשמחה", והוא מיהר חזרה כי הלא באמת הרגעים ספורות אצלו, ובפרט עכשיו בערב ראש השנה.

■ כל הגה מפיו – גחלי אש

לשעה שמונה בערב הוזמנו כל האורחים שבאו באותו יום ליחידות לכ"ק אדמו"ר שליט"א וגם אני הייתי ברשימה כי כך היה הסדר בכל יום שבאו קבוצות אורחים, אפילו בערב סוכות, נכנסו (כמובן עפ"י הזמנת כ"ק שליט"א) להיכל המלך אחר תפילת המנחה לפני קבלת שבת קודש להראות לפני המלך. והגם שמתחלה אמר לי הרב חדקוב שיחי' שכ"ק אמר לו שכבר ראה אותי ואם כן יצאתי מהרשימה מ"מ ברגע אחר שמונה בערב חיפש אותי הרב חדקוב, ואמר לי שכ"ק שליט"א צלצל לו בטלפון ושאל אצלו אם אני פה ולמסור לי שאכנס. וזכיתי זה הפעם הראשון להיות עומד בהיכל קודש הקדשים ולעמוד ביחידות נוכח פני מלכנו קדושינו שליט"א ועיכב אותי בכמה שאלות פרטיות משך רבע שעה.

אם לצייר את כ"ק אדמו"ר שליט"א, הנה הוא לבוש במלבושים פשוטים כאחד כמונו. וכשהוא הולך ברחוב, הנהו הולך יחידי בלי משרתים וגבאים הליכה מהירה, ובתוך הלבושים האלו נמצא נסתר איש אלוקים קדוש ונורא ממש אלוקות וכל הגה היוצא מפיו כולו גחלי אש. ובהיותי על המקום ראיתי בעיני דברים נפלאים ממש עניינים של

תחיית המתים, לבד מה ששמעתי מפי ידידי וחבריי שראיתי ופגשתי במשך כל החודש השביעי שזכיתי להסתופף בצל כ"ק חיינו ואורך ימינו שליט"א.

כל תנועה וזיז

למחר בערב ראש־השנה השכמנו לומר סליחות בביהכ"נ יחד עם כ"ק אדמו"ר שליט"א ואני עמדתי מקרוב להסתכל על כל תנועה וזיז של כ"ק. הסליחות אמר מתוך הסליחות החב"די שנדפס זה עתה, ובידו הקדושה החזיק כל הזמן לוח התיקון ובכל פעם עיין בלוח התיקון, כמו בהסליחה י"ג מידות הרחמים וחיים ארוכים וכדומה שיש הרבה שינויים בהנוסח. אח"כ התפלל עמנו יחד בצבור. אחר התפילה סדר התרת נדרים. ואני זכיתי להיות מן המניין של התרת נדרים של כ"ק שליט"א.

אחרי זמן קט התחיל סדר לקבל הפדיונות ועמד בדלת של חדר היחידות וקיבל מיד כל אחד וברך לכל אחד בברכת שנה טובה ומתוקה. כך נמשך עד לפני חצות היום בערך וכולנו נסענו לציון האוהל הק' של כ"ק אדמו"ר נ"ע. ובהיותנו שמה טרם שגמרנו לומר המענה לשון (שנדפס במיוחד בשביל לומר על הציון הק'), והנה הופיע כ"ק אדמו"ר שליט"א עם שני הגבאים הרב חדקוב והת' לייב גרונר ובתיקו של מר לייב חבילה גדולה עם כל הפדיונות שקיבל בידו הק' ומה שהתקבל מכל קצווי העולם. ונוסף לזה היה רשימה מיוחדת מכל התמימים והתלמידים ומשפחותיהם. וכעת שהיינו עוד על־יד הציון הק' וכבר התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לומר מענה לשון וזכיתי לראות ולהסתכל איך שכ"ק שליט"א בעצמו הדליק הנר נשמה ואח"כ התחיל לקרוא כל הפדיונות של כל אחד ואחד במיוחד והגם שלא אמרו לנו לעזוב את הציון, אבל לא היה בי עוז לעמוד כל הזמן ולהסתכל איך שכ"ק קורא הפדיונות.

הופיע הוד קודש הקדשים

לערב לעת המנחה נאספנו כולנו להשאלאש הגדול (סוכה) אשר בחצר הבית להתפלל מנחה ואחר המנחה כנהוג אצלנו כל אחד אמר תהילים ובתוך כך הופיע הוד קודש הקדשים מרן רבינו שליט"א והתפללו מעריב של ר"ה.

זכיתי להיות מוזמן לשולחן המלך לסעודת יום־טוב וזכיתי לראות איך הצדיק אוכל לשובע נפשו. בעת אכילת הדגים היה תמיד שופך הרבה מלח לתוך הקערה לפני האכילה. ומיתר המאכלים תמיד נשאר הרבה מהמאכל בצלחת. סדר השולחן הוא כמו שהיה בחיי כ"ק אדמו"ר נ"ע. והיינו כי הכסא של כ"ק אדמו"ר נ"ע עומד בראש השולחן כרגיל בחייו וגם שתי חלות מכוסות במפה וכוס של קידוש על צלחת של כסף. כ"ק אדמו"ר שליט"א יושב בשמאל השולחן וחדב"נ הרש"ג שליט"א מימין השולחן כפי שהיה נהוג בחיי כ"ק אדמו"ר נ"ע.

התפשטות הגשמיות

ביום א' של ראש־השנה שחל בשבת קודש התפללנו ביחד עם כ"ק אדמו"ר שליט"א בהשאלאש הגדול אשר בחצר. לקריאת התורה זכיתי גם אני להיות מהקרואים וברכתי ברכת הגומל ונשארתי על מקומי על הבימה

כדי שאוכל לשמוע ולהקשיב מקרוב ההפטרה מפי כ"ק אדמו"ר שליט"א. וכן היה אשר זכיתי גם לראות ולהסתכל בפני קדשו הן בשעת הברכות והן בשעת אמירת ההפטרה. מה נעים היה לשמוע נעימות דברי קדשו ובפרט בהגיעו להפסוקים "מקים מעפר דל וגו'", "רגלי חסידיו ישמור ורשעים בחושך ידמו וגו'", נחנק קולו מרוב בכי ובין תיבה לתיבה הוכרח להפסיק כדי שיצא ההברה מפי קדשו בשלמות עד שכולנו העומדים סביבו פרצנו בבכי בלחישה. ואותו הרגע היה פשוט התפשטות הגשמיות לגמרי עד שכל ענין העולמות והגשמיות היה נחשב אצלנו לכלום. וכל אלפי היהודים שעמדנו סביבו היו בלב אחד לאבינו שבשמים שהשי"ת ירחם ויקבל תפילת הצדיק ונשיא אלוקים שליט"א. אחרי זה גמרו התפילה במוסף כנהוג וגם הפעם הייתי מוזמן לשולחן המלך.

■ הפעם הזה תקע בעצמו

ביום ב' דראש־השנה אחרי הקריאה היה סדר התקיעות. כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר למנצח וכל הפסוקים. אח"כ ברך ברכות התקיעות והפעם הזה תקע בעצמו כל השלושים תקיעות, ובידו השופר השחור המיוחס לכ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע שאני לקחתי אצל כבוד אמו הרבנית שליט"א בשנת תש"ד בהיותנו באלמא אטא (קזאחסטאן ברוסיא) והבאתי אותו מרוסיה דרך כל הארצות והמחנות עד שבאתי לאה"ק ת"ו. בסוף שנת תש"י שלחתי אותו לכ"ק אדמו"ר שליט"א על־ידי הרה"ח ר' דב חסקינד שיחי' ומאז הנה בכל ראש־השנה תוקעים אצל כ"ק אדמו"ר שליט"א בזה השופר. אחרי התקיעות גמרו התפילה במוספין ותיכף הלכנו לקיים סעודת יום־טוב. בסעודה לא

האריכו ותיכף ירדנו לקומה התחתונה ששם ביהכ"נ אדמו"ר שליט"א ומיהרנו לסדר התשליך.

קדושה וחדווה

פה ארגנו צעירי אגודת חב"ד סדר נפלא כי ההליכה עד הפארק ששם עוברת איזה תעלה היא כארבע ק"מ ואולי יותר מזה. מתחילה העמידו על המדרכות של איסטערן פארקוואי שורה של שניים שניים. בראשונה תלמידי החדרים שלקח כמה מאות מטרים, אחריהם תלמידי השיעורים, אחריהם התלמידים היותר גדולים, ואחריהם כל אנ"ש החסידיים והאורחים שבאו מכל ארצות תבל וכפי שספרו לי תפס השיירה כקילומטר וחצי. כמובן שכל התנועה במשך כל הרחובות שבשני הצדדים התעכבו בשביל זה.

בראש כל השיירה הלך כ"ק מלכנו אדמו"ר שליט"א עם הגבאי שלו הרב חדקוב. וכל הזמן ניגנו ניגוני חב"ד עד שכל דיירי הבתים הגדולים שמצידי הרחוב איסטערן פארקוויי כולם יצאו החוצה להסתכל.

אין לבאר על הכתב גודל הקדושה והחדווה ורגשי קודש שהשפיע אז הן עלינו אנ"ש המשתתפים בהשיירה והן מאלו שהסתכלו עלינו מבחוץ.

(בחול המועד סוכות נסעתי פעם לבדי בסאבוויי, זוהי רכבת תחתית, והנסיעה הייתה בערך שעה. בינתיים שאלתי אצל אלו שישבו על־ידי אודות התחנה פינת איסטערן פארקוויי ורחוב קינגסטון שהייתי צריך שם לרדת וכשראו שאני שואל על תחנה זו (שהיא בדיוק על־יד בית רבנו) הבינו שאני שייך לאנשי חב"ד והתחילו לדבר ולספר ברוב התפעלות מה שראו בעיניהם סדר התשליך והניגונים והרבי בראש. הסיפור שלהם היה מלא געגועים אשר הם רחוקים מהכרה הזאת.)

בשעתא חדא

מהתשליך מיהרנו כולנו להגיע לפני השקיעה לביהכ"נ אדמו"ר להתועדות. כשבאנו מהתשליך מסרו פקודת כ"ק רבנו שליט"א שכל אחד יטול ידיו להפארברייגענעש (התועדות) שיהיה אחר התשליך, וכמובן שכל אחד מיהר ליטול ידיו ולתפוס מקום יותר טוב כדי לראות ולשמוע דברי קודש מפי קודש הקדשים שליט"א, וגם כ"ק אדמו"ר בעצמו הספיק לבוא כמה רגעים לפני השקיעה ונטל ידיו בו במקום והתחיל להתוועד עם אנ"ש שי'. השיחה כבר ידועה וישנה ההנחה בלתי מוגה על־ידי התמים הרב ר' יואל כהן שי' שהוא החוזר הראשי ומהמצוינים שבתמימים והשי"ת נתן לו מתנה מיוחדת וכוח לתפוס בדיוק כל דברי קודש ששומע מפי כ"ק אדמו"ר שליט"א כמו מכונה התופסת דיבורים וכו'.

בהתועדות זו אמר כ"ק רבינו שליט"א מאמר המתחיל להבין ענין ר"ה. כך התוועדו עד קרוב לחצות הלילה. בתוך ההתועדות אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א: עס שטייט אין חסידות דער טעם וואס ווערט אנגירופען ראש־השנה און ניט תחלת השנה, ווײַלע ראש־השנה איז דער קאפ פון יאר, וואס פון עם ווערט נמשך חיות בכל השנה, אזוי ווי בגוף האדם איז פון דעם ראש ווערט נמשך חיות בכל האברים. פון דעם איז מובן

אז בשעת מען טוט אויף א ענין בראש־השנה איז דאס נוגע על כל השנה כולה [כתוב בחסידות הטעם לכך שנקרא דווקא ראש־השנה, ולא תחילת השנה, מכיוון שראש השנה הוא הראש של השנה, שממנו נמשכת חיות בכל השנה, ע"ד גוף האדם, אשר מהראש נמשכת חיות בכל האברים. מכך מובן, שבשעה שפועלים דבר מה בראש־השנה, זה נוגע על כל השנה כולה]. והיות שעכשיו הוא עוד ר"ה, כי אנחנו עוד לפני מעריב ולפני הבדלה שלכן נאמר בברכת המזון ביעלה ויבוא, "ביום הזכרון הזה ביום־טוב מקרא קודש הזה", ממילא אם יעשו עכשיו מה שצריך לעשות בראש־השנה הנה בזה ימשיכו על כל השנה כולה.

והגם שנשאר עוד זמן מועט אבל מאחר שזהו ראש וכלל, הנה בזה לא נוגע כמות רק איכות, ובמילא אם עוד לא פעלו מה שהיה צריך לפעול במשך הארבעים ושמונה שעות, הנה אפשר לפעול גם עכשיו וכמו שמפרשים בחסידות בשעתא חדא וברגעא חדא, בשעתא חדא מיינט מען, איין קער, און דאס קען זיין אויך ברגעא חדא ["בשעתא חדא" פירושו, פניה אחת, וזה יכול להיות אף ב"רגעא חדא"]. ואמר שכל אחד יאמר לחיים.

וכמובן שכל אחד ואחד לקח כוס יין ואמר לחיים וכ"ק שליט"א ענה לכל אחד ואחד. בינתיים ציווה לנגן ממצרים גאלתנו, הניגון הספרדי מפי א־ל מפי

א־ל יבורך ישראל וניע זשוריצי חלאפצי. ואח"כ המשיך עוד בשיחות קדושות ובדיבורים.

בברכת המזון אמר הרחמן הוא יחדש עלינו את השנה הזאת לטובה ולברכה בקול רם ואמר ביאור על זה. וכ"ק בעצמו ברך על כוס של ברכה. אח"כ התפללנו מעריב בו במקום בשאלאש וכ"ק הבדיל בעצמו. אחרי ההבדלה נתן כ"ק אדמו"ר שליט"א בידו הק' לכל הנאספים מהכוס של ברכה. גם זה לקח שעה ארוכה וכולנו עמדנו בתור וכל אחד ואחד מאתנו קבלנו שיורי הכוס של ברכה מידו הקדושה.

▪

בליל ה' ו' תשרי נתאספו כל הגבירים עסקני הישיבה ובראשם מר שלייפר, כארבעים איש, בחדר היחידות של כ"ק אדמו"ר שליט"א לקבל ברכת השנה וברכה בשביל הדינער שיהיה בחודש טבת הבא אי"ה. גם אחדים מהאורחים ואני בתוכם נכנסנו לשמוע דברי כ"ק שליט"א מה שאמר להם. השיחה ישנה כבר מהנ"ל.

אהבה מסותרה

בשבת שובה אחרי התפילה, בערך בשעה שתיים, פתאום (היינו שלא ידעו מזה והרבה מאנ"ש הלכו לבתיהם לסעודת ש"ק) יצא כ"ק שליט"א מחדרו ונכנס לבית המדרש וישב על מקומו ואמר מאמר חסידות על הפסוק שובה ישראל. באמצע המאמר בכה הרבה בפרט כשהגיע לפרש הד' מיתות בי"ד ועניינם בעבודה, כשפגמתי באות כו'.

אני זכיתי לעמוד בדיוק על־ידי השולחן ממולו ובאותו רגע כבר התמלא הביהכנ"ס מאנ"ש וכולם בכו בלי הפוגות מתוך תוכחת מגולה מאהבה מסותרה, ואלו הרגעים היו רגעים של התרוממות הנפש, והרגשה כזאת שכל העולם הוא אין ואפס ואין עוד מלבדו כלל.

רשימה מיוחדת מימי
ראש־השנה של שנת
תיש"א, השנה הראשונה
לנשיאות הרבי, שנכתבה
על־ידי הרב **צבי הירש**
גאנזבורג ע"ה, שהיה
מהמתעסקים בהוצאת
והדפסת שיחותיו
של הרבי

רישומים מימי בראשית

יום ה', ג' תשרי, צום גדליה, תשי"א
ברוקלין, שעה הי"א בוקר

ביום כ"ז אלול ש"ק פ' נצבים, יושלם לי למזל טוב כ"ב שנה. לרגל מאורע זה נכנסתי ליחידות לכ"ק אדמו"ר שליט"א, ביום ה' כ"ה אלול בשעה חצי האחת עשרה בערב לערך.

הלכתי לאסיפת חברים בחברת 'אגודת אחים אנשי באברויסק', לבקשם כי יואילו לקבלני, או יותר מדוייק לרשום אותי, בתור רב בחברת . . כי כ"ק אדמו"ר הורה לי למצוא איזה בית כנסת . . בתור רב מהיום ולהבא, וזה יאפשר לי לכתוב כי מכהן אני . . ביקרתי יחד עם התמים הר"ר יעקב העכט את בן דודו העורך דין העכט בניו יארק. וגם הוא הסכים לעצת כ"ק אדמו"ר.

וטרם בואי מסרתי על־ידי הרב – ר' חיים מרדכי אייזיק ב"ר שלום ישראל – חדקוב לכ"ק אדמו"ר שליט"א, כי הולך הנני לאסיפתם.

אחרי אמירת סליחות

הסליחות אמרו בבית המדרש, העובר לפני התיבה הי' הר"ר שמואל ב"ר שרגא פיוויש זלמנוב (הוא הי' הבעל תפילה גם אצל כ"ק אדמו"ר הכ"מ).

כ"ק אדמו"ר שליט"א לא עמד על מקומו בקרן מזרחית דרומית, (– מקומו עד עתה לא בקרן מזרחית דרומית – מקום שם עמד השטענדער של כ"ק אדמו"ר הכ"מ, ושם הי' מתפלל כ"ק אדמו"ר הכ"מ בימים נוראים בשנים הראשונות לבואו לארה"ב [את השטענדער פרקו ביום הלוויית כ"ק אדמו"ר הכ"מ ואת הקרש העליון העמידו לראש כ"ק אדמו"ר הכ"מ בתור גולל. חתיכה קטנה מהשטענדער נמצאת אצלי] אלא על־יד הדלת הפונה לחדר שני, לימין כ"ק אדמו"ר הכ"מ, משוך כאמתיים או שלוש לצד מזרח –)

אלא עמד ליד השולחן בחלק מזרחי צפוני של הבית מדרש.

את הסליחות התחילו להגיד כמה רגעים אחרי שעה ראשונה, היא חצות הלילה לפי השעון הרגיל.

כ"ק אדמו"ר שליט"א רמז לי להתקרב אליו, וישאלני מה היו תוצאות ביקורי באסיפה.

סיפרתי לו כי השיבו את פני ריקם, באמרם שיראים הם כי אחרי כתיבת החוזה (קונטראקט) אתבע מהם את הסכום הכתוב בחוזה. גם בקשת הר"ר ישראל זייקאבסאהן הייתה ללא הועיל.

כ"ק אדמו"ר אמר על זה, כי הייתי צריך להציע להם להכניס את כל הכסף אשר יכתבו בחוזה על משך שנה אחת, ואמר: "מען האט עס געקענט באווארענען פריער" [יכלו לסדר זאת קודם]. גם אמר, שאברר את שמו של הפרעזידענט ואפגוש עמו ביחוד להודיע לו לתת את הכסף כאמור.

בגמרו לדבר, סיפרתי לכ"ק אדמו"ר כי ביום הש"ק ימלאו לי כ"ב שנה, וארצה לדעת באיזה זמן אוכל להיכנס ליחידות. כ"ק אד"ש עניני שאוכל להיכנס ביום ועש"ק או ביום חמישי בלילה.

כאשר נכנסתי ישב כ"ק שליט"א ליד השולחן, פניו למזרח, הי' לבוש בגדו העליון – הקצר – וכובעו השחור על ראש קדשו.

בהיכנסי נשארה הדלת פתוחה, וכ"ק אדמו"ר שליט"א אמר לי לסגור את הדלת. סגרתי את הדלת ואגש אל כ"ק שליט"א והגשתי לידו הקדושה את הפ"נ, בו הודעתי כי ביום הש"ק ימלאו לי כ"ב בשנה ובקשתי ברכה.

בלקחו את הפ"נ מידי היו פניו רציניים מאוד, ויקרא את הפ"נ בשימת לב. הקריאה ארכה זמן רב, בערך השורה היחידה אשר כתבתי.

ויגביה עיני קדשו ויבט עלי ויואיל לאמר:

"נו, זאלסט וואקסן א חסיד – והפסיק רגע – א ירא שמים און א למדן".

"דעם רבינ'ס ברכות זאלן מקוים ווערן (און א טייל פון דעם רבינ'ס עניינים וואס דער רבי האט געוואלט דורך פירן, זאל ער דורכפירן דורך דיר)".

"במשך פון דעם יאהר זאל מען דיר מציע זיין א גוטע הצעה וועגן א שידוך און זאלסט זיך מסדר זייך (ווי עס דארף זיין). דעם טאג וועסטו מסתמא אויסניצן אויף לערנען דעם רבינ'ס מאמר פון ג' סליחות".

"מסתמא וועסטו פארן מארגן אויפן ציון".

[נו, שתגדל חסיד ירא שמים ולמדן. ברכותיו של הרבי יקויימו (וחלק מהעניינים שהרבי רצה לפעול, יפעל על ידך). במשך השנה יציעו לך הצעה טובה לגבי שידוך, ותסתדר (כפי שצריך להיות). את אותו יום מסתמא תנצל ללימוד מאמרו של הרבי מג' דסליחות. מסתמא תיסע מחר לאהל].

את המוסגר אינני זוכר בבירור.

אמרתי, שאם צריכים לנסוע אסע.

ויאמר כ"ק אדמו"ר שליט"א: "זאלסט פארן און זאלסט דערציילן דעם רבי'ן אלץ אזוי ווי דא" [תסע ותספר לרבי הכל, כמו כאן].

שאלתי האם לכתוב פ"נ, ויעננו: בוודאי.

גם שאלתי האם להניח את הפ"נ על הציון, ויעננו בחיוב.

גם אמר: שתהי' על הציון תספר לכ"ק אדמו"ר כי סידרת חלק מהמאמר דראש השנה, דו האסט געזעצט א טייל פון דעם ראש השנה'דיקן מאמר אויך, זאלסט דעם דערציילן דעם רבי'ן [תרגמת חלק מהמאמר של ראש השנה ג"כ, אזי תספר זאת לרבין].

כאשר אמר שאלמד המאמר דג' דסליחות, הרגשתי כי התיישב בדעתו הקדושה אם לצוות עלי ללמוד את המאמר דראש השנה או את המאמר דג' סליחות, ויאמר: דעם מאמר פון ג' סליחות, בהדגשה.

יום ו' עש"ק ד' תשרי תשי"א, ברוקלין (המשך להנ"ל)

למחרת אחרי חצות היום נסעתי לאוהל וקיימתי ככל האמור.

אחר קבלת שבת ותפילת ערבית

מתפללים בחדרו של כ"ק אדמו"ר הכ"מ. מקומו של כ"ק אדמו"ר שליט"א

על־יד השולחן בצד דרום, ולתפילת שמונה עשרה בקרן דרומית מזרחית ליד הדלת. העובר לפני התיבה עומד ליד השולחן הקטן מקום שם הי' יושב כ"ק אדמו"ר הכ"מ כשהי' עובר לפני התיבה.

על השולחן חמשה נרות דולקים, בג' מנורות: במנורה האמצעית ג' נרות ובמנורות הצדדיים נר אחד בכל צד.

אחרי אמירת 'גוט שבת' לכ"ק אדמו"ר ואמירת 'גוט שבת' בפה קדשו, מסר לידי מכתב כתוב במכונת כתיבה על טופס ה'מרכז לעניני חינוך', אשר הוציא כ"ק אדמו"ר שליט"א מסידורו (סידור תורה אור, הוצאת אגודת חסידי חב"ד בניוארק. שמעתי שהוא סידורו של כ"ק אדמו"ר הכ"מ. בסידור מונחים כמה מאמרי דא"ח מקונטרסים שיצאו לאור אחרי הסתלקות כ"ק אדמו"ר הכ"מ), ומסר לידי מכתב כתוב במכונת כתיבה על טופס המרכז לענייני חינוך. ובו מברכני שאזכה להיות כלי ראוי שיתמלאו ברכותיו של כ"ק אדמו"ר הכ"מ במילואן, ושבטח ראיתי הכתוב בהיום יום לי"א ניסן אודות יום הולדת, ומורה לעיין בקידושין ל"א דלחד מאן דאמר עד כ"ב, ומסיים בברכת כתיבה וחתימה טובה. ובכי"ק: ובהסתדרות טובה באופן המתאים לפניו בגו"ר. וחותם מ. שניאורסאהן.

התאריך הוא מיום ו' עש"ק כ"ו אלול.

▪

בליל ערב ראש השנה בשעה האחת עשרה הייתי ב770 להיוודע האם יש לכ"ק אדמו"ר דבר מה למסור על־ידי בנוגע לקונטרס ש"ש מוצאי יום הכיפורים.

עמדתי במסדרון וכ"ק אדמו"ר שליט"א עבר על־ידי ויפן בשאלה: האם ראיתי את לייבל גראנער? כי מסרתי לו דבר מה למסור על ידך. על שאלתי האם ישנה כבר ההגהה והערות על הקונטרס, ענה: "וואו? איך האב נאך אפילו ניט אנגעהויבן" [איפה? אפילו לא התחלתי].

בשעה השישית בוקר בעת אמירת הסליחות בבית המדרש מסר לי התלמיד לייב גראנער את אשר נתן לו כ"ק אד"ש למסור לי עבור שותפי ר' מרדכי שוסטערמאן, והוא: ספר השייך להר"ר אברהם יהושע העשיל, הרבי מקופיטשניץ – (חותנו של ר' זלמן גוראר' – שמכורכים בו כמה ספרי מוסר וחסידות, וביניהם צוואת הריב"ש – לסדר מזה את הפיסקא ראשונה מהצוואה. כן הי' על גיליון בפני עצמו הערות לפיסקא הראשונה.

כן מסר לי את קונטרס ההשטחות מכ"ק אדמו"ר האמצעי, לסדר מזה את הפיסקא הראשונה עד תיבת "והב'". ולמסור בעל פה לשותפי, כי יסדר הלאה מספר אור תורה להרב המגיד ממעזריטש, ולתת את זה חזרה לכ"ק אד"ש עד הדלקת הנרות.

בשעה השני' נסע כ"ק אד"ש לציון ועמו נסעו גם חלק גדול מאנ"ש והתמימים. נסענו בשני אוטובוסים. כ"ק אד"ש נסע באוטובוס השני, וישב כדרכו על הספסל הראשון לצד ימין. על־ידו ישב הרב חדקוב, מנהל ה'מרכז לענייני חינוך', כדרכו בכל פעם שנוסעים לציון.

כ"ק אדמו"ר עמד על מקומו לרגלי כ"ק אדמו"ר הכ"מ.

הי' גשם שוטף ודולף. הת' משה קזארנאווסקי החזיק מטרי' על ראש כ"ק אד"ש להגן מפני הגשם. הוא עמד משמאל כ"ק אד"ש, כי כן ציוהו.

קריאת הפדיונות ארבע שעות ומחצה לערך. בבואנו חזרה כבר הי' עשרה רגעים על השעה השביעית.

לפני הנסיעה ציוה להת' לייב גראנער לקחת איתו הרבה מעטפות, ואחרי קריאת כל חלק קטן מהפדיונות פתח ל.ג. אחת המעטפות וכ"ק אד"ש שם בה את הפדיונות.

כי דרכו של כ"ק אדמו"ר שליט"א לסדר את הפדיונות לכמה חלקים – בכל חלק מעשרה עד חמישים פדיונות לערך – וכל חלק מחובר במהדק. וכמה חבילות קטנים יסדרם יחד וישימם במעטפה.

עד עכשיו הי' שם את החבילות חזרה לאותם המעטפות שמהם הוציאם, אמנם בערב ראש השנה נהג בשונה מכך – בהתחלה הי' שם את הפדיונות בקרקע הציון קודש, אבל זה הי' רק פעמים אחדות. אחר כך הי' שם את הפדיונות בכיס מעילו, ואחרי זה הי' שם במעטפה כנ"ל.

לפני הנסיעה מסרו לו כל הקהל הפדיונות עם כסף עבור הפ"נ.

גם אני מסרתי לו ד' פדיונות. א. עבור הורי ועבורי. ב. עבור אחי הבכור וזוגתו. ג. עבור אחי יצחק וזוגתו. ד. עבור דודתי לאה ובני'. לכל צעטיל שקל אחד לפ"נ.

בהיכנסי לכ"ק אדמו"ר שליט"א מסרתי לידו את הפדיונות עם הכסף, שאלני האם כתבתי את שם אבי ואת שמות כולם, ואמר "אפשר – (או מסתמא) האבען זיי אויך געשריבן" [מסתמא גם הם כתבו].

"להחליף הפוטו'ס שלי"

צילומי כתי"ק של הרבי, הגהות על הספר 'אתגר'
שהוציא ר' בן־ציון ריידר מאנגליה, וסיפורם המיוחד

התמונה לפרסומים באישור המזכירות

«

התמונות שהובאו בתחילה בספר, אותן הורה הרבי להחליף

»

בשנת תש"ל, עמל ר' בן ציון ריידר מלונדון על הכנת אלבום מיוחד על חב"ד, בשם 'צ'לאנג' ('אתגר'). כאשר הכניסו לרבי טרם ההדפסה, הרבי העיר לו בכתי"ק על פרטים שונים, ביניהם על שתי תמונות של הרבי, שטרם פורסמו עד אז, משום שבאותה תקופה לא התירו מה'מזכירות' לפרסם כל תמונה של הרבי, למעט תמונה מסויימת.

על התמונות שהובאו בספר, כתב הרבי: "להחליף הפוטו'ס שלי", ובמקומן נשלחה לו התמונה היחידה אותה התירו לפרסם באותה עת. כמו־כן הורה הרבי שבעמוד העטיפה תופיע רק תמונה של אדמו"ר הזקן.

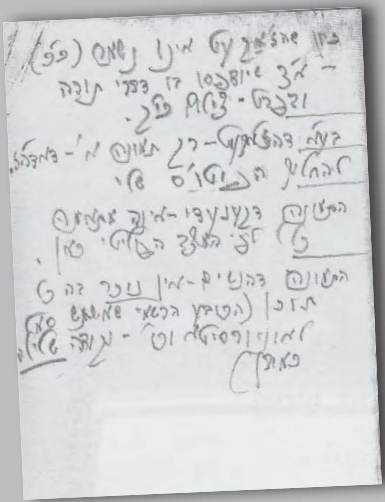

להלן, צילום כתי"ק של הרבי עם ההערות על הספר, לצד פענוחן:

כיון שהז'אַקעט [=העטיפה] אינו נשמר (כ"כ) – א"צ שיודפסו בו דברי תורה ובפרט – צילום כי"ק.

בעמ' דהז'אקעט – רק תמונה א' – דאדה"ז.

להחליף הפוטו'ס שלי.

התמונה דקענעדי – אינה מתאימה כלל לפי המצב הפוליטי כאן.

התמונה דהנשים – אין ניכר בה כל תוכן (הכובע הרשמי שמשמש סמל לאוניברסיטא וכו' – נקודה שלילית כמובן)

ע' 250 להשמיט התיבות דשם המלון

ע' 268 ?

ע' 273 הכותרת דהתמונה

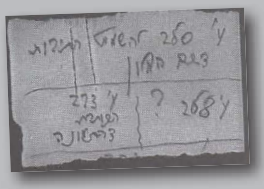

בסופו המקור לכתיבה g-d לציין (גם) לשו"ע או"ח דאדה"ז (ספ"ה ס"ג)

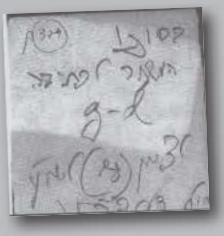

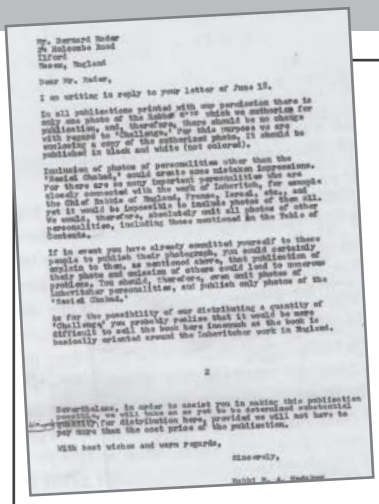

Mr. Bernard Rader
24 Holcombe Road
Ilford
Essex, England

Dear Mr. Rader,

I am writing in reply to your letter of June 18.

In all publications printed with our permission there is only one photo of the Lubav'itcher which we authorize for publication, and, therefore, there should be no charge with regard to 'Challenge.' For this purpose we are enclosing a copy of the authorized photo. It should be published in black and white (not colored).

Inclusion of photos of personalities other than the 'Social Chabad,' would create some mistaken impressions. For there are so many important personalities who are closely connected with the work of Lubavitch, for example the Chief Rabbis of England, France, Israel, etc., and yet it would be impossible to include photos of them all. We would, therefore, absolutely omit all photos of other personalities, including those mentioned on the Table of Contents.

If in event you have already committed yourself to those people to publish their photographs, you could certainly explain to them, as mentioned above, that publication of their photo and omission of others could lead to numerous problems. You should, therefore, omit all photos of the Lubavitcher personalities, and publish only photos of the 'Social Chabad.'

As for the possibility of our distributing a quantity of 'Challenge' you probably realize that it would be very difficult to sell the book here inasmuch as the book is basically oriented around the Lubavitcher work in England.

2

Nevertheless, in order to assist you in making this publication possible, we will buy as so yet to be determined substantial quantity for distribution here, provided we will not have to pay more than the cost price of the publication.

With best wishes and warm regards,

Sincerely,

Rabbi M. A. Hadakov

בהקשר לכך, מובא בזה מכתבו של הרב חדקוב בנוגע להדפסת האלבום, בו גם הוראות והסבר לגבי תמונת הרבי.

ב"ה. כ"ד תמוז, תשכ"ט

מר ריידר היקר,

אני כותב לך בתגובה למכתבך מה־18 ביוני.

בכל הפרסומים שנדפסו לאחר קבלת רשותנו, ישנה רק תמונה אחת של הרבי שליט"א אשר אנחנו מרשים לפרסמה, ולכן לא צריך להיות שום שינוי ביחס ל'צ'לאנג'. מסיבה זו אנו מצרפים בזה העתק של התמונה המאושרת. היא צריכה להיות מודפסת בצבעים שחור ולבן (לא צבעוני).

הכללת התמונות של אישים אחרים מאשר 'נשיאי חב"ד', עלולה ליצור פרשנויות שגויות, משום שישנם כה הרבה אישים חשובים אשר קשורים מאוד עם עבודתה של ליובאוויטש, ולדוגמה: הרבנים הראשיים לאנגליה, לצרפת, לישראל, וכו', והרי זה יהיה בלתי אפשרי לכלול תמונות של כולם. ולכן, היינו משמיטים לגמרי את כל התמונות של אישים אחרים, כולל אלה שמוזכרים בתוכן העניינים.

אם במקרה כבר הבטחת בעצמך לאנשים אלה שתדפיס את התמונות שלהם, אתה בוודאי יכול להסביר להם, כאמור למעלה, שהדפסת התמונה שלהם והשמטת האחרים עלולה להוביל לבעיות רבות. ולכן, אתה צריך להשמיט אפילו תמונות של אישים חב"דיים ולהדפיס רק תמונות של 'נשיאי חב"ד'.

ביחס לאפשרות של הפצת כמות מה'צ'לאנג' על ידינו, אתה בוודאי מבין שזה יהיה קשה יותר למכור את הספר כאן, מכיון שהספר מתמקד בעיקר סביב עבודת ליובאוויטש באנגליה.

למרות זאת, כדי לסייע לך לאפשר את הדפסת הספר, אנחנו נקבל לעת עתה החלטה לגבי הפצת כמות ניכרת (2000 עד 2500 עותקים) כאן, מתוך הבטחה שאנחנו לא נצטרך לשלם עליהם יותר מאשר מחיר העלות של ההדפסה.

באיחולים לבביים ובדרישת שלום לבבית,

בהוקרה,

הרב מ.א. חדקוב.

מוקדש לחיזוק ההתקשרות לנשיא דורנו

כ"ק אדמו"ר

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע